

ΠΛΑΤΩΝΟΣ - ΣΥΜΠΟΣΙΟ

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ 189c2 – 193e2

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

Ο Αριστοφάνης είναι ο τέταρτος κατά σειράν ομιλητής στο 'συμπόσιο'. Ο τρόπος με το οποίον θα προσπαθήσει να ερμηνεύσει τον «Έρωτα», είναι αποτέλεσμα της θεατρικής του εμπειρίας στην κωμωδία. Θα διηγηθεί ένα 'μύθο' ο οποίος φιλοδοξεί να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους υπάρχει στην ελληνική κοινωνία τόσο ο 'ετερόφυλος', όσο και ο 'ομόφυλος' έρωτας, τα 'παιδικά'. Η μυθολογική προσέγγιση του 'έρωτα' τοποθετείται από τον Πλάτωνα στο στόμα του Αριστοφάνη για δυο λόγους: πρώτον, διότι συμφωνεί με την ιδιότητα του ομιλητή ως κωμικού ποιητή· δεύτερον, διότι αυτό ακριβώς ήταν εκείνο που δεν επιθυμούσε ο Σωκράτης να ακούσει.

Η ανεπάρκεια και αναποτελεσματικότητα γενικώς της κάθε 'μιμητικής' αναπαράστασης της πραγματικότητας, αλλά και η διείσδυση της 'τέχνης' στον κόσμο της 'λογικής' ήταν στο μυαλό και στην συνείδηση του Πλάτωνα και του Σωκράτη απαράδεκτη, διότι η 'τέχνη' δεν μπορεί κατά την γνώμη τους να επιλύσει και να ερμηνεύσει προβλήματα που αφορούν τον άνθρωπο. Η μυθολογική ερμηνεία την οποίαν βάζει ο Πλάτων στο στόμα του Αριστοφάνη (άγνωστο φυσικά αν ποτέ όντως αυτή ελέγχει) γίνεται γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, για να αποδειχθεί η ανεπάρκεια της 'τέχνης' ως μέσου ερμηνείας κοινωνικών φαινομένων όπως ο 'έρωτας'. Τον μυθολογικό τρόπο ερμηνείας του 'έρωτα' επέλεξε ο Πλάτων να βάλει στο στόμα του Αριστοφάνη, για να αποδείξει τον 'επιφανειακό' τρόπο σκέψης των 'ποιητών' όταν προσπαθούν να επιλύσουν ζητήματα που μόνο η φιλοσοφία μέσω της 'διαλεκτικής' μπορεί να προσεγγίσει και να ερευνήσει. Να έχουμε υπ' όψη μας, γιατί είναι πολύ σημαντικό, πως την χρονιά που γράφει ο Πλάτων το 'Συμπόσιο' ο Αριστοφάνης έχει ήδη ένα ή δυο χρόνια το πολύ που έχει πεθάνει.

Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. (189c2–d6): Ο Αριστοφάνης εκφράζει τον θαυμασμό του για τον Έρωτα και την πρόθεση του να μιλήσει γι' αυτόν ερμηνεύοντας την δράση του.
2. (189d6 – 190a1): Στην 'παλιά εποχή' οι άνθρωποι ήταν 'διπλοί' και 'διφυείς', δηλ. αποτελούνταν από δυο ανθρώπους κολλημένους στην μεριά του στήθους και της κοιλιάς, με το σώμα τους στρογγυλό σαν σφαίρα. Αυτό το ανθρώπινο σώμα είχε τέσσερα χέρια και τέσσερα πόδια (δυο του καθενός). Είχε επίσης και δυο πρόσωπα. Αυτοί οι 'διφυείς' άνθρωποι αποτελούνταν: (i) από δυο άρρενα γένη, κι αυτοί λέγοντας 'ολοκληρωμένοι άντρες', (ii) από δύο θήλεα γένη, κι αυτοί λέγονταν 'ολοκληρωμένες γυναίκες', (iii) από ένα άρρεν κι ένα θήλυ γένος, κι αυτοί λέγονταν 'ανδρόγυνοι'.
3. (190a1 – 190b5): Είχαν ένα κεφάλι με δυο πρόσωπα αναλόγως των γενών. Βάδιζαν σε όρθια στάση, όταν όμως έτρεχαν, χρησιμοποιούσαν και τα οκτώ άκρα τους και το σφαιρικό του σχήμα, και κυλιόταν με μεγάλη ταχύτητα. Το σφαιρικό σχήμα ήταν συνέπεια της καταγωγής τους από ουράνια σώματα, που είναι σφαιρικά.
4. (190b5 – d1): Αυτοί οι 'διπλοί – διφυείς' άνθρωποι εκμεταλλευόμενοι την δύναμή τους θέλησαν να πολεμήσουν τους θεούς. Εκείνοι δίσταζαν να τους εξοντώσουν, γιατί αν τους αφάνιζαν, θα έχαναν θυσίες και λατρείες. Ο Δίας όμως βρήκε την λύση, ώστε και άνθρωποι να υπάρχουν, αλλά και να χάσουν την δύναμή τους.
5. (190d1 – e5): Αποφάσισε να κόψει όλους τους ανθρώπους στην μέση διαχωρίζοντας το 'ένα' μέρος από το 'άλλο'. Με παρέμβαση του Απόλλωνα σε κάθε φύλο προσανατολίστηκε το πρόσωπό του ώστε να βλέπει πλέον προς την μεριά της τομής του, δηλ. προς την μεριά του στήθους και της κοιλιάς του.
6. (190e5 – 191b5): ο Απόλλων ανέλαβε να επουλώσει τα τραύματα που επέφερε η τομή. Μετά όμως την διαίρεση των 'διφυών' αυτών ανθρώπων σε δυο αυτόνομα μέρη, το κάθε ένα αναζητούσε το άλλο 'μισό' με το οποίο συνυπήρχε για χρόνια, κι όταν το εύρισκε αρνούνταν να χωριστούν. Κι αν ένα εκ των δυο μερών πέθαινε, το άλλο αναζητούσε ένα άλλο, οποιοδήποτε 'μισό', είτε ήταν 'άντρας' είτε 'γυναίκα'.

7. (191b5 – d3): *Ο Δίας μετέφερε τα αναπαραγωγικά όργανα και των δυο φύλων στην μπροστινή πλευρά των σωμάτων τους και διευκόλυνε την συνουσία μεταξύ τους. Η σημασία της συνουσίας ήταν μεγάλη για δυο λόγους: πρώτον, ‘ετεροφυλικά’ διευκόλυνε την διαδικασία αναπαραγωγής του είδους, και δεύτερον, ‘ομοφυλικά’ έδινε διέξοδο στην έντονο ερωτισμό, ενώ άφηνε πεδίο δράσης σε άλλες δραστηριότητες. Αυτή η αμοιβαία έλξη του ενός για τον άλλον, είτε ομόφυλη είτε ετερόφυλη, ήταν η ανάμνηση της παλιάς συνύπαρξής τους σε ένα ενιαίο σώμα.*
8. (191d3 – 192a2): *Οι χωρισμένοι πλέον άνθρωποι αναζητούν το υπόλοιπο ‘μισό’ με το οποίο συνυπήρχαν. Όσοι τώρα είναι χωρισμένοι από σώμα ‘ανδρόγυνου’ έχουν ετερόφυλες τάσεις. Όμως όσες γυναίκες είναι χωρισμένες από το σώμα των δυο θηλέων, αυτές έχουν ομόφυλες τάσεις. Ομοίως και όσοι άρρενες είναι χωρισμένοι από σώμα δυο αρρένων, κι αυτοί έχουν ομόφυλες τάσεις. Όμως σ’ αυτήν την περίπτωση η σχέση εκδηλώνεται σε διαφορετικές ηλικίες, δηλ. ο ερώμενος είναι σε παιδική ηλικία, ενώ ο εραστής είναι ενήλικος.*
9. (192a2 – c2): *Συνήθως οι νέοι επικρίνονται ως ‘ερώμενοι’ ενηλίκων αρρένων, όμως αντιθέτως πρόκειται για γενναίους και ανδρείους, οι οποίοι μεγαλώνοντας και εκπαιδευθέντες αναλαμβάνουν θέσεις ευθύνης μέσα στην κοινωνία, και αυτοί πάλι με την σειρά τους γίνονται ‘εραστές’ άλλων νέων. Η αιτία μιας τέτοιας συμπεριφοράς βρίσκεται στην τάση τους να έλκονται από ό,τι του μοιάζει.*
10. (192c2 – e5): *Ο άρρην ενήλικος ‘εραστής’ και ο ‘ερώμενος’ νέος δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ή να εκφράσουν ούτε το περιεχόμενο της ερωτικής τους συνεύρεσης, αλλά ούτε και τον σκοπό που αυτή εξυπηρετεί, απλώς ικανοποιούνται όντας ο ένας κοντά στον άλλον. Ένα μόνο ξέρουν, ότι η αιτία της ερωτικής τους συννεύρεσης δεν είναι η ικανοποίηση του γενετησίου ενστίκτου (ή τῶν ἀφροδισίων συνουσία). Πιθανόν όσο είναι μαζί να τους πλησίαζε ο Ήφαιστος και μέσω της τέχνης τους υποσχόταν να τους επαναφέρει στην προτέρα ‘διφυή’ κατάσταση ενώνοντας τα σώματά τους σε ένα έως τον θάνατό τους, αλλά και μετά στον Άδη.*
11. (192e5 – 193a7): *Τότε κανείς από τους δυο δεν θα αρνείτο. Άρα λοιπόν ο Έρωτας είναι η φυσική συνένωση δυο σωμάτων σε ένα. Συνεπώς πρέπει να προσέχουμε μήπως πάλι εξ αιτίας μια νέας ασέβειάς μας απέναντι στους θεούς, τους αναγκάσουμε να μας τιμωρήσουν με μία νέα διχοτόμηση, και να καταντήσουμε σαν τις ζωγραφιές στους τοίχους.*
12. (193a7 – c5): *Πρέπει λοιπόν να είμαστε ευσεβείς απέναντι στους θεούς, γιατί μόνο έτσι υπάρχει το ενδεχόμενο να συναντήσουμε το υπόλοιπο ‘μισό’ στο πρόσωπο ενός ‘παιδικού’ έρωτα. Και ό,τι λέγεται τώρα δεν αφορά την ερωτική σχέση του Πανσανία με τον Αγάθωνα, παρά το γεγονός ότι δεν αποκλείεται αυτοί οι δύο παλιά να συναποτελούσαν ένα ενιαίο ‘άρρεν’ σύνολο του ‘διφυούς’ ανθρώπου, αλλά αντιθέτως αφορά και τις ετεροφυλικές σχέσεις. Ο μόνος λοιπόν τρόπος ευτυχίας μας είναι να ξαναβρούμε στο πρόσωπο των ‘παιδικών’ ερώτων τις παλιές μορφές με τις οποίες συνυπήρχαμε.*
13. (193c5 – e2): *Όποιες λοιπόν εικόνες γεννιούνται μέσα στο μυαλό μας, αυτές υποτίθεται ότι είναι η ανάμνηση της παλιάς ύπαρξής μας, τις οποίες οφείλουμε να αναστήσουμε μέσα από τις σχέσεις μας με τους ‘παιδικούς’ έρωτες.*

1. (189c2–d6)

«Καὶ μὴν, ὦ Ἐρυξίμαχε», εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνη, «ἄλλη γέ πη ἐν νῶ ἔχω λέγειν ἢ ἡ σύ τε καὶ Πανσανίας εἰπέτην. ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσιν ἄνθρωποι παντάπασι τὴν τοῦ ἔρωτος δύναμιν οὐκ ἡσθῆσθαι, ἐπεὶ αἰσθανόμενοί γε μέγιστ’ ἂν αὐτοῦ ἱερὰ κατασκευάσαι καὶ βωμούς, καὶ θυσίας ἂν ποιεῖν μεγίστας, οὐχ ὥσπερ νῦν τούτων οὐδὲν γίγνεται περὶ αὐτόν, δέον πάντων μάλιστα γίγνεσθαι. ἔστι γὰρ θεῶν φιλανθρωπότατος, ἐπικουρός τε ὢν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἱατρὸς τούτων ὧν ἰαθέντων μεγίστη εὐδαιμονία ἂν τῷ ἀνθρωπεῖ γένει εἴη. ἐγὼ οὖν πειράσομαι ὑμῖν εἰσηγήσασθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὑμεῖς δὲ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἔσεσθε. δεῖ δὲ πρῶτον ὑμᾶς μαθεῖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὰ παθήματα αὐτῆς.

ὁ Ἐρυξίμαχος: ο Αριστοφ. απευθύνεται στον Ερυξίμαχο, καθώς μόλις εκείνη την στιγμή ολοκλήρωσε την ομιλία του γύρω από την φύση του «Ἐρωτα». **εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνη:** το απαρέμφατο είναι διηγηματικό, του πλαγίου λόγου, ενώ η αιτιατική είναι υποκ. του απαρμφ., αντί για: «εἶπε ὁ Ἀριστοφάνης». **ἄλλη γέ πη:** «με κάποιο διαφορετικό τρόπο». **ἐν νῶ ἔχω:** i.e. «διανοοῦμαι». **ἦ...εἰπέτην:** αναφορική επιρρ. πρόταση του τρόπου ως β' ὁρος σύγκρισης. Το ρ. σε δυϊκό αριθμό. **ἄνθρωποι:** i.e. «οἱ ἄνθρωποι». **αὐτοῦ:** «τοῦ Ἐρωτος», ως γενική κτητική ἀντί για δοτική χαριστική, «αὐτῷ». **μέγιστ'...ἱερά:** το επίθετο αποδίδει «σπουδαιότητα» κι όχι «μεγαλοπρέπεια», αφού αυτή στην αρχιτεκτονική ήταν ἄγνωστη στην ελληνική αισθητική. **ἄν... κατασκευάσαι...καὶ...ἄν ποιεῖν:** ως αποδόσεις στην υποθ. μτχ. «αἰσθανόμενοι», «εἰ ἡσθάνοντο...ἄν κατεσκεύαζον...καὶ ἄν ἐποίουν». **τούτων:** γενική διαιρετική. **δέον:** αιτιατική ἀπόλυτη, εναντ. μτχ. **πάντων μάλιστα γίνεσθαι:** η γενική συγκριτική, το απαρέμφ. είναι υποκ. στο ἀπρόσωπο «δέον», και ενν. υποκ. του ἀπρμφ. το «ταῦτα» ἀπό την γενική διαιρ. «τούτων». **φιланθρωπότητος:** η έννοια της «φιλανθρωπίας» καθώς στοχεύει στο συναίσθημα κι όχι στην στον ορθολογισμό και την «διαλεκτική», είναι ἀπαράδεκτη ως έννοια και δεν ἀντιμετωπίζεται ως «ἀρετή» ἀπό τον Πλατωνισμό. Ως έννοια ἀπαντά μόνο ἄλλες δυο φορές στα ἔργα του Πλάτωνα, (Ευθύφ. 3d7, Νόμ. 713d6). **ἔστι γάρ:** i.e. «ὁ Ἐρως». **ὧν:** i.e. «ἀνθρώπων». **ὧν ἰαθέντων:** γεν. ἀπὸλ. υποθ. μτχ. «εἰ οἱ ἄνθρωποι ἰαθεῖεν». **τὰ παθήματα αὐτῆς:** «ὅλα τα περιστατικά που η ἀνθρώπινη φύση ἀντιμετώπισε», η γεν. υποκειμενική.

«Ὅμως Ερυξίμαχε» εἶπε ο Αριστοφάνης, «με κάποιον διαφορετικό τρόπο σκέφτομαι να μιλήσω συγκριτικά με τον τρόπο που μιλήσατε εἰς κι ο Πανυσανίας. Διότι οι ἄνθρωποι μου δίνουν ἐμένα την ἐντύπωση ὅτι γενικῶς δεν ἀντιλαμβάνονται την δύναμη του ἔρωτα, αφού ἂν πράγματι την ἀντιλαμβάνονταν, θα κατασκεύαζαν σπουδαία ἱερά τεμένη και βωμούς αὐτοῦ του θεοῦ, ἀλλὰ και σημαντικές θυσιές θα τελοῦσαν, ὅχι ὅπως τώρα δεν γίνεται τίποτε ἀπὸ αὐτά γι' αὐτόν, ἂν και ἐπρεπε να γίνονται αὐτά περισσότερο ἀπὸ κάθε τί ἄλλο. Ο Ἐρωτας λοιπὸν εἶναι ο πιο φιλάνθρωπος ἀνάμεσα στους θεοὺς, καθὼς και βοηθάει τους ἀνθρώπους και τους θεραπεύει, οι οποίοι ἂν θεραπευθούν, τεράστιες σημασίας ευτυχία εἶναι δυνατόν να εξασφαλιστεῖ στο ἀνθρώπινο γένος. Εγὼ λοιπὸν θα προσπαθήσω να παρουσιάσω σε σας την δύναμή του, κι εσεῖς θα διδάξετε και τους υπόλοιπους. Αρχικά λοιπὸν πρέπει να μάθετε την ἀνθρώπινη φύση και τα περιστατικά που ἐκείνη ἀντιμετώπισε.

2. (189d6 – 190a1)

ἡ γὰρ πάλαι ἡμῶν φύσις οὐχ αὐτὴ ἦν ἥπερ νῦν, ἀλλ' ἄλλοία. πρῶτον μὲν γὰρ τρία ἦν τὰ γένη τὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὥσπερ νῦν δύο, ἄρρεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ καὶ τρίτον προσῆν κοινὸν ὃν ἀμφοτέρων τούτων, οὗ νῦν ὄνομα λοιπὸν, αὐτὸ δὲ ἡφάνισται· ἀνδρόγυνον γὰρ ἔν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλ' ἢ ἐν ὀνειδίζει ὄνομα κείμενον. ἔπειτα ὅλον ἦν ἐκάστου τοῦ ἀνθρώπου τὸ εἶδος στρογγύλον, νῶτον καὶ πλευρὰς κύκλῳ ἔχον, χεῖρας δὲ τέτταρας εἶχε, καὶ σκέλη τὰ ἴσα ταῖς χερσίν, καὶ πρόσωπα δὲ ἐπ' αὐχένι κυκλωτερεῖ, ὅμοια πάντη·

πρῶτον μὲν γὰρ τρία ἦν τὰ γένη: σύμφωνα με τον μῦθο του Αριστοφ. ὅλα τα σώματα των ἀνθρώπων της ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν «διφυή» με την έννοια πως: (i) εἶτε ἀποτελούνταν ἀπὸ δυο ἄντρες, «το ἄρρεν» φύλο, (ii) εἶτε ἀπὸ δυο γυναῖκες, «το θῆλυ», (iii) εἶτε ἀπὸ ἓνα ἄνδρα και μία γυναῖκα, «το ἀνδρόγυνον». Απὸ αὐτὴν την ἀποψη τα φύλα ἦταν «τρία». Επειδὴ ο Αριστοφ. θα χρησιμοποιήσει τον μῦθο αὐτόν για να ἐκλογικεύσει την «ετεροφυλία» και την «ὁμοφυλία», πρέπει ἐξ ἀρχῆς να διευκρινιστεῖ ὅτι: οι «διφυεῖς» των (i) & (ii) συνιστοῦν «ὁμόφυλες» σχέσεις, ενώ του (iii) «ετερόφυλη» σχέση. **κοινὸν ὃν ἀμφοτέρων τούτων:** η μτχ. εἶναι ἀναφορική· το ἐπὶθ. «κοινὸν» εἶναι κατηγορούμενο στην μτχ.· η γενική «ἀμφοτέρων» συντάσσεται με το «κοινὸν» ως γενική του τόπου, «το ὁποῖο γένος ἐπικοινωνοῦσε και με τα δυο αὐτά ἄλλα γένη». **οὗ:** i.e. «γένους», δηλ. του «τρίτου». **οὗ νῦν ὄνομα λοιπὸν:** i.e.

‘ἐστί’, ‘μία ονομασία του οποίου τρίτου γένους έχει παραμείνει και στις μέρες μας’. Να σημειωθεί ότι η απουσία του άρθρου προσδίδει μία αοριστία στην ονομασία αυτού του ‘τρίτου’ γένους. **ἀνδρόγυνον...θήλεος:** η συντακτική σειρά των λ., ‘τότε μὲν ἀνδρόγυνον ἦν ἓν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα (ὄν) ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος’, ‘την εποχή εκείνη το ‘ἀνδρόγυνον’ ήταν ένα πράγμα και στο φύλο και στο όνομα, το οποίο προερχόταν από τα δυο φύλα, καθώς συμμετείχε και στο αρσενικό και στο θηλυκό γένος’. Το ρ. ‘ἦν’ είναι συνδετικό με υποκ. το ‘ἀνδρόγυνον’ και το ‘ἓν’ κατηγορούμενο. Οι αιτιατικές ‘εἶδος ~ ὄνομα’ είναι επιρρ. της αναφοράς. Ο εμπρόθετος είναι της προέλευσης ή καταγωγής στην ενν. μτχ. ‘ὄν’. Το επίθετο ‘κοινὸν’ είναι επιθ. προσδ., και οι γενικές που ακολουθούν είναι τοπικές. **ἀλλ’ ἦ:** ‘παρά μόνο’. **ἐν ὀνειδίει:** ο χαρακτηρισμός ‘ἀνδρόγυνος’ εκτός του μύθου λειτουργούσε προσβλητικά, (Διόδ. Σικ. Ιστ. XVI,93,4· Αισχίν. Παραπρ. 127,4), διότι χαρακτήριζε τον άντρα εκείνο που είχε γυναικεία γνωρίσματα, δηλ. τον ‘ομόφυλο’, όμως μέσα στον μύθο η λέξη δεν είχε τέτοιου είδους υπονοούμενα. **ὄνομα:** κατηγορηματικός προσδ. του τρόπου στο ενν. υποκ. του υπαρκτικού ‘ἔστιν’, που είναι το ‘ἓν’, και η μτχ. που ακολουθεί είναι επιθ. προσδιορισμός. **ὄλον...τὸ εἶδος στρογγύλον:** ‘ὡς σύνολο η μορφή του ανθρώπου ήταν στρογγυλή’. Εννοείται πως ‘στρογγυλά’ ήταν τα σώματα όλων των ανθρώπων, δηλ. και εκείνα που συνίσταντο από δύο ‘άντρες’, κι εκείνα που συνίσταντο από δυο ‘γυναίκες’, και φυσικά τα σώματα των ‘ἀνδρόγυνων’. **νῶτον...ἔχον:** ‘το οποίο είχε την πλάτη του και τα πλευρά του σε σχήμα κύκλου’. Η εικόνα του ανθρώπου εμφανίζει είτε δύο ‘άντρες’, είτε δυο ‘γυναίκες’, είτε ένα ‘άντρα’ και μια ‘γυναίκα’, όλοι τους κολλημένους στην μεριά του στήθους και της κοιλιάς σε ένα ενιαίο κορμό (σώμα), ενώ οι πλάτες τους είναι ξεχωριστές για το κάθε ένα φύλο. Τώρα τόσο η πλάτη του ‘ενός’ όσο και εκείνη του ‘άλλου’ είναι σε σχήμα κυκλικό, κυρτό, δηλ. σαν να έχουν ‘κύφωση’. **χεῖρας δὲ τέτταρας:** τα δυο χέρια είναι του ‘ενός’ και τα άλλα δυο του ‘άλλου’, οι οποίοι όμως συνυπάρχουν στο ίδιο σώμα. **καὶ σκέλη τὰ ἴσα:** δηλ. ‘εἶχε’, ‘και ὡς πόδια εἶχε τα ἰσάριθμα με τα χέρια του’, δηλ. τέσσερα. Η αιτιατική ‘σκέλη’ είναι κατηγορ. προσδιορισμός του τρόπου, και η αιτιατική ‘τὰ ἴσα’ είναι υποκ. στο ενν. ρ. ‘εἶχε’. Και με τα ‘σκέλη’ συμβαίνει ό,τι και με τα ‘χέρια’. **καὶ πρόσωπα δύο(ο):** το ανθρώπινο σώμα του είχε δυο πρόσωπα, ένα για τον ‘ένα’ κι ένα για τον ‘άλλον’. Με βάση την μέχρι τώρα περιγραφή τα πρόσωπα των δυο κολλημένων στο στήθος και στην κοιλιά σωμάτων ‘βλέπουν’ προς την πλάτη τους.

Η ύπαρξή μας λοιπόν στα παλιά χρόνια δεν ήταν η ίδια η οποία είναι σήμερα, αλλά διαφορετική. Κατ’ αρχήν τα φύλα των ανθρώπων ήταν τρία, όχι όπως σήμερα που είναι δύο, δηλ. το αρσενικό και το θηλυκό, αλλά υπήρχε ένα ακόμη το οποίο μετείχε στα δυο αυτά φύλα, του οποίου μια ονομασία και σήμερα έχει παραμείνει, ενώ το φύλο αυτό πλέον έχει εξαφανιστεί. Δηλ. το ‘ἀνδρόγυνον’ ήταν τότε ένα πράγμα όσον αφορά και το φύλο του και την ονομασία του, το οποίο προερχόταν από αυτά τα δύο και μετείχε και στο αρσενικό και στο θηλυκό, τώρα όμως δεν υπάρχει παρά μόνο με προσβλητικό τρόπο ως ονομασία η οποία υφίσταται. Κατόπιν συνολικά η μορφή του ανθρώπου ήταν στρογγυλή, και είχε την πλάτη του και τα πλευρά του σε σχήμα κύκλου, ενώ είχε τέσσερα χέρια, και ως πόδια είχε τον ίδιο αριθμό με τα χέρια, και δυο πρόσωπα διέθετε πάνω σε αυχένα που ήταν κυλινδρικός, τα οποία ήταν όμοια σε όλα.

3. (190a1 – 190b5)

κεφαλὴν δ’ ἐπ’ ἀμφοτέροις τοῖς προσώποις ἐναντίοις κειμένοις μίαν, καὶ ὦτα τέτταρα, καὶ αἰδοῖα δύο, καὶ τὰλλα πάντα ὡς ἀπὸ τούτων ἂν τις εἰκάσειεν. ἐπορεύετο δὲ καὶ ὀρθὸν ὥσπερ νῦν, ὁποτέρωσε βουλευθείη· καὶ ὅποτε ταχὺ ὀρμήσειεν θεῖν, ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι κυβιστῶσι κύκλῳ, ὁκτὼ τότε οὔσι τοῖς μέλεσιν ἀπερειδόμενοι ταχὺ ἐφέροντο κύκλῳ. ἦν δὲ διὰ ταῦτα τρία τὰ γένη καὶ τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν ἀρχὴν ἔκγονον, τὸ δὲ θῆλυ τῆς γῆς, τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης, ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει· περιφερῆ δὲ δὴ ἦν καὶ αὐτὰ καὶ ἡ πορεία αὐτῶν διὰ τὸ τοῖς γονεῦσιν ὅμοια εἶναι.

κεφαλὴν...μίαν: ενν. 'εἶχε'. Το σώμα εἶχε ένα μόνο 'κεφάλι'. **ἐπ(ι) ἀμφοτέροις τοῖς προσώποις:** 'και για τα δύο πρόσωπα', δηλ. το 'κεφάλι' ήταν ένα, με δυο πρόσωπα, είτε και τα δυο 'αντρικά', είτε και τα δυο 'γυναικεία', είτε το ένα 'αντρικό' και το άλλο 'γυναικείο'. **ἐναντίοις κειμένοις:** 'τα οποία πρόσωπα βλέπουν σε αντικριστή κατεύθυνση'. Τα πρόσωπα αυτά βρίσκονται πάνω σε ένα αυχένα σε σχῆμα κυλίνδρου, και βλέπουν στην ακριβῶς ἀντίθετη κατεύθυνση, δηλ. στην ουσία πρόκειται για ένα 'κεφάλι' με δυο αντικριστές ὀψεις – πρόσωπα, το ένα 'αντρικό' και το άλλο 'γυναικείο'. **καὶ αἰδοῖα δύο:** τα αναπαραγωγικά ὄργανα εἶναι δυο, ένα στην πλευρά του 'ενός' κι ένα στην πλευρά του 'άλλου', και βρίσκονται στις δυο εξωτερικές πλευρές του σώματος· πιο συγκεκριμένα βρίσκονται εκεί που φυσιολογικά θα ἔπρεπε να ήταν οι γλουτοὶ και του 'ενός' και του 'άλλου'. **καὶ τὰλλα πάντα:** ενν. 'εἶχε'. **ὥς...ἂν εἰκάσειεν:** 'ὅπως εἶναι δυνατόν να υποθέσει κάποιος'. **ἀπὸ τούτων:** 'με βάση τις μέχρι τώρα περιγραφές'. **καὶ ὀρθόν:** 'ἀκόμη και σε ὀρθία στάση'. **ὁποτέρωσε:** 'σε ὅποια κατεύθυνση', ενν. 'σε ὅποια κατεύθυνση ἀπὸ τις δυο, στις οποίες ἐβλεπε η πλευρά του 'ενός' και η πλευρά του 'άλλου'. **βουληθείη:** η ευκτική στην αναφορική πρόταση του τόπου δηλώνει την επανάληψη στο παρελθόν. **ὁπότε ταχὺ ὁρμήσειεν:** χρονική πρόταση με ευκτική επαναληπτική για το παρελθόν. **θεῖν:** το απαρέμφατο ενεστώτα του ρ. 'θέω' συντάσσεται με το ρ., 'ὁρμῶ + ἀπαρέμφ. = ξεκινῶ να...'. **οἱ κυβιστῶντες:** 'οι ακροβάτες'. **εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι:** 'φέρνοντας τα πόδια τους σε ὀρθία στάση', δηλ. βρίσκονται με τα χέρια κάτω και τα πόδια ψηλά, με ἄλλα λόγια 'κάνοντας μία τούμπα'. **κυβιστῶσι κύκλῳ:** 'περιστρέφονται κυκλικά'. Η περιγραφή αφορά τους 'ακροβάτες', οι οποίοι μπορούν να διανύσουν μια ἀπόσταση πέφτοντας πρώτα με τα χέρια κάτω και τα πόδια τους ψηλά, ὕστερα με τα πόδια κάτω και τα χέρια ψηλά, και επαναλαμβάνοντας συνεχῶς και διαδοχικῶς αυτές τις κινήσεις δίνουν την εντύπωση ὅτι προχωροῦν κυκλικά 'κύκλῳ'. **ὁκτὼ τότε οὔσι τοῖς μέλεσιν ἀπερειδόμενοι:** 'και επειδὴ ἐσπρωχναν με τα μέλη τους που ήταν οκτὼ', ενν. τέσσερα χέρια και τέσσερα πόδια. **ἐφέροντο κύκλῳ:** 'προχωρούσαν με περιστροφική κίνηση', γι' αυτό ἐμοιαζαν με τον ακροβάτη εκείνο που κινεῖται κάνοντας την πρώτη τούμπα με τα χέρια, την δεύτερη με τα πόδια, και επαναλαμβάνει συνεχῶς τις ίδιες κινήσεις. **τρία τὰ γένη:** 'τρία ήταν τα φύλα', ένα το 'ἄρρεν', αφού στο ἴδιο σώμα υπήρχαν δυο 'ἄντρες', δεύτερο το 'θήλυ', αφού στο ἴδιο σώμα συνυπήρχαν δυο 'γυναίκες', και τρίτο το 'ανδρόγυνον', αφού στο ἴδιο σώμα συνυπήρχαν ένας 'ἄντρας' και μία 'γυναίκα'. **καὶ τοιαῦτα:** 'και τέτοιας μορφής'. **ὅτι...:** με αιτιολογική σημασία, 'για το γεγονός ὅτι...'. **τὸ μὲν ἄρρεν...ἔκγονον:** το αρσενικό γένος θεωροῦνταν ὅτι εἶχε την καταγωγή του ἀπὸ τον 'ἥλιο', καθὼς αὐτός ήταν αρσενικού γένους. Η γενική 'τοῦ ἡλίου' συντάσσεται με το 'ἔκγονον' ὡς γενική αντικειμενική. Η αιτιατική 'τὴν ἀρχὴν' εἶναι επιρρ. του χρόνου, και η ονομαστική ενικού του ουδετέρου 'ἔκγονον' εἶναι κατηγορούμενο στο 'ἦν'. **τῆς γῆς:** ενν. 'ἔκγονον'. Το θηλυκό γένος εἶχε την καταγωγή του ἀπὸ την 'γῆ', αφού αὐτή θεωροῦνταν ὡς η 'μητέρα γῆ'. **τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον:** 'και το εἶδος εκείνο που μετείχε και στα δυο φύλα', δηλ. το 'ανδρόγυνον'. **τῆς σελήνης:** ενν. 'ἔκγονον'. Η δισυπόστατη φύση της 'σελήνης', ὥστε να εκπροσωπεῖ και τα δυο φύλα μαζί, ήταν μια ἀποψη που ἀπαντᾷ κυρίως στους Ορφικούς, 'θῆλὺς τ' καὶ ἄρσην, "Υμν. 9,4'. **περιφερῆ:** 'σφαιρικά – κυκλικά' ὡς ἐπίθετο. **καὶ αὐτὰ καὶ ἡ πορεία αὐτῶν:** δηλ. 'και τα τρία αὐτά φύλα, ἀλλὰ και ο τρόπος με τον ὁποῖον κινούνταν'. **διὰ τὸ τοῖς γονεῦσιν ὁμοία εἶναι:** ενν. ὅτι επειδὴ και τα τρία γένη εἶχαν την καταγωγή τους ἀπὸ ουράνια σώματα που ήταν σχήματος κυκλικού – σφαιρικού, γι' αὐτόν τον λόγο τόσο το 'ἄρρεν', ὅσο και το 'θήλυ', ἀλλὰ θεωρημένα και τα δύο μαζί ὡς 'ανδρόγυνον', εἶχαν σχῆμα σφαιρικό – κυκλικό.

Και εἶχε ένα κεφάλι και για τα δυο πρόσωπα, τα οποία βρίσκονταν σε αντικριστή κατεύθυνση, ἀλλὰ και τέσσερα αὐτιά, και δυο αναπαραγωγικά ὄργανα, και ὅλα τα ὑπόλοιπα με βάση τα προηγούμενα ὅπως εἶναι δυνατόν να υποθέσει κάποιος. Το σώμα προχωροῦσε και σε ὀρθία στάση ὅπως και τώρα, σε οποιοδήποτε μέρος επιθυμοῦσε. Και οποτεδήποτε ξεκινούσε να τρέχει γρήγορα, ὅπως ακριβῶς οι ακροβάτες με το να μετακινούνται φέρνοντας τα πόδια τους σε ὀρθία στάση, περιστρέφονται κυκλικά, ἔτσι τότε οι ἄνθρωποι επειδὴ ἐσπρωχναν με τα μέλη τους που ήταν οκτὼ, προχωρούσαν με περιστροφική κίνηση. Γι' αὐτούς λοιπὸν τους λόγους τα φύλα ήταν τρία και τέτοιας μορφής, για το

γεγονός δηλ. ότι το αρσενικό ήταν απόγονος κατ' αρχήν του ήλιου, ενώ το θηλυκό της γης, ενώ εκείνο που μετείχε και στα δυο φύλα ήταν της σελήνης, διότι και η σελήνη μετέχει και τα δυο φύλα. Και τα σώματα ήταν σφαιρικά στο σχήμα τους, αλλά και η πορεία τους, διότι έμοιαζαν στους γονείς τους.

4. (190b5 – d1)

ἦν οὖν τὴν ἰσχὺν δεινὰ καὶ τὴν ῥώμην, καὶ τὰ φρονήματα μεγάλα εἶχον, ἐπεχείρησαν δὲ τοῖς θεοῖς, καὶ ὁ λέγει Ὅμηρος περὶ Ἐφιάλτου τε καὶ Ὠτου, περὶ ἐκείνων λέγεται, τὸ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν ἐπιχειρεῖν ποιεῖν, ὡς ἐπιθησομένων τοῖς θεοῖς. ὁ οὖν Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ ἐβουλευόντο ὅ,τι χρὴ αὐτοὺς ποιῆσαι, καὶ ἠπόρουν· οὔτε γὰρ ὅπως ἀποκτείναιεν εἶχον καὶ ὥσπερ τοὺς γίγαντας κεραυνώσαντες τὸ γένος ἀφανίσαιεν – αἱ τιμαὶ γὰρ αὐτοῖς καὶ ἱερὰ τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἠφανίζετο – οὔτε ὅπως ἐῷεν ἀσελγαίνειν. μόγις δὲ ὁ Ζεὺς ἐννοήσας λέγει ὅτι “Δοκῶ μοι,” ἔφη, “ἔχειν μηχανήν, ὡς ἂν εἶέν τε ἄνθρωποι καὶ παύσαιντο τῆς ἀκολασίας ἀσθενέστεροι γενόμενοι.

τὴν ἰσχὺν δεινὰ καὶ τὴν ῥώμην: ‘τα φύλα αυτά ήταν ιδιαιτέρως αποτελεσματικά όσον αφορά την σωματική τους δύναμη και το ψυχικό του θάρρος’. Η ‘ἰσχὺς’ αναφέρεται κυρίως στα σωματικά χαρίσματα, ενώ η ‘ῥώμη’ στα ψυχικά, στο θάρρος, την τόλμη. **τὰ φρονήματα:** ‘η αυτοπεποίθησή τους’. **ἐπεχείρησαν δὲ τοῖς θεοῖς:** ‘ἐπιχειρῶ τινί = βάζω τα χέρια μου πάνω σε κάποιον / κάτι’, εδώ βέβαια με μτφρ. σημασία, ‘εναντιώθηκαν στους θεούς’. **περὶ Ἐφιάλτου τε καὶ Ὠτου:** στην ‘Οδύσσεια’ (XI,307-20) υπάρχει μια αναφορά στον ‘Εφιάλτη’ και στον ‘Ὠτο’. Πρόκειται για δυο Γίγαντες, αδέλφια, γιους του Αλωέα της Ιφιμήδειας, οι οποίοι ήδη από την παιδική τους ηλικία είχαν μία τρομαχτική ανάπτυξη σε ύψος. Κήρυξαν τον πόλεμο ενάντια στους θεούς και θέλησαν βάζοντας την Ὅσσα πάνω στο Ὀλυμπο και το Πήλιο πάνω στην Ὅσσα να φτάσουν στον Ουρανό και να ξεπεράσουν του Ολύμπιους θεούς. Ὁμως πληγώθηκαν θανάσιμα από τα βέλη του Απόλλωνα. **περὶ ἐκείνων λέγεται:** Ο Αριστοφ. εκφράζει την άποψη πως όταν ο Όμηρος παρουσίασε το μυθικό αυτό περιστατικό του Εφιάλτη και του Ὠτου, στην ουσία ήθελε να υπαινιχθεί την επανάσταση των ‘διφυών’ ανθρώπων εναντίον των θεών του Ολύμπου, πράγμα φυσικά απίθανο. Ὁμως η εναγώνια αναζήτηση στηριγμάτων μέσα στην επική ποίηση, ήταν το γνώρισμα όλων των ποιητών. **τὸ...ἐπιχειρεῖν:** αιτιατική πτώση του έναρθρου απαρεμφάτου ως επεξήγηση στο προηγούμενο ‘ὅ’. **ὡς ἐπιθησομένων:** συνημμ. μτχ., επιρρ. τελική. **ὅ,τι χρὴ:** πλάγια ερώτηση, αντικ. στο ‘ἐβουλευόντο’. **ὅπως ἀποκτείναιεν καὶ...ἀφανίσαιεν:** δύο πλάγιες ερωτήσεις, αντικ. στο ‘εἶχον’. Η ευκτική απαντά επειδή προηγείται ρ. ι. ιστορικού χρόνου (εἶχον). Στον Ευθύ Λόγο θα είχαμε υποτακτική που δηλώνει την απορία, ‘πῶς ἀποκτείνωμεν = πῶς να τους εξοντώσουμε;’ & ‘πῶς ἀφανίσωμεν τὸ γένος = πῶς να τους εξαφανίσουμε;’. Η διάκριση μεταξύ του ‘πῶς θα...’ με ‘πῶς να...’ είναι σημαντική, διότι στην πρώτη περίπτωση έχουμε Οριστική Μέλλοντα, ενώ στην δεύτερη υποτακτική. **ὥσπερ τοὺς γίγαντας:** ενν. ‘έκεραύνωσαν’, αναφορική παραβολική πρόταση. **κεραυνώσαντες:** συνημμ. μτχ., τροπική. **τὸ γένος:** κοινό αντικείμενο και στο ρ. και στην μτχ. **αἱ τιμαὶ... ἠφανίζετο:** αν οι θεοί έριχναν κεραυνούς πάνω στους τότε ανθρώπους για να τους εξαφανίσουν, όπως εξαφάνισαν τους γίγαντες, τότε δεν θα υπήρχε ανθρώπινο γένος στο μέλλον για να τους υμνεῖ και να τους κάνει θυσίες. **οὔτε ὅπως ἐῷεν ἀσελγαίνειν:** ενν. ‘εἶχον’, ‘οὔτε πάλι γνώριζαν με ποιό τρόπο να τους άφηναν να γίνονται προσβλητικοί’. Στον Ε.Λ. ‘πῶς ἐῷμεν = πῶς να τους αφήσουμε;’. **μόγις:** ‘με πολύ κόπο’. **ἐννοήσας λέγει:** ‘βρήκε την λύση και είπε’. **ὡς ἂν εἶέν τε ἄνθρωποι καὶ παύσαιντο:** δυο πλάγιες ερωτήσεις ως επεξηγήσεις στο ‘μηχανήν’ με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν & μέλλον (Goodwin, M. & T. §349). **ἄνθρωποι:** i.e. ‘οἱ ἄνθρωποι’

Τα φύλα αυτά ήταν ιδιαιτέρως αποτελεσματικά όσον αφορά την σωματική τους δύναμη και το ψυχικό τους θάρρος, αλλά και η αυτοπεποίθηση τους ήταν σημαντική, γι’ αυτό εναντιώθηκαν στους θεούς, και αυτό το οποίο αναφέρει ο

Όμηρος για τον Εφιάλτη και τον Ώτο, γι' αυτά τα φύλα λέγεται, δηλ. το γεγονός ότι προσπάθησαν να κάνουν μια ανάβαση στον ουρανό, για να επιτεθούν στους θεούς. Ο Δίας τότε και οι υπόλοιποι θεοί συσκέπτονταν τι έπρεπε να τους κάνουν εκείνους, και βρισκόντουσαν σε μεγάλη αμηχανία. Διότι δεν γνώριζαν ούτε με ποιό τρόπο να τους εξοντώσουν και να αφανίσουν το γένος τους ρίχνοντας κεραυνό, όπως κεραύνωσαν του γίγαντες – καθώς εξαφανίζονταν και οι τιμές και οι ναοί από την μεριά των ανθρώπων – ούτε όμως με ποιό τρόπο να τους άφηναν να γίνονται προσβλητικοί. Έτσι λοιπόν με μεγάλη δυσκολία ο Δίας βρήκε την λύση και είπε ότι “Μου φαίνεται” είπε “έχω τον τρόπο, και πώς να υπάρχουν οι άνθρωποι, αλλά και να πάψουν να παραβαίνουν το νόμο με το να γίνουν πιο ανίσχυροι.

5. (190d1 – e5)

νῦν μὲν γὰρ αὐτούς”, ἔφη, “διατεμῶ δίχα ἕκαστον, καὶ ἅμα μὲν ἀσθενέστεροι ἔσονται, ἅμα δὲ χρησιμώτεροι ἡμῖν διὰ τὸ πλείους τὸν ἀριθμὸν γεγονέναι· καὶ βαδιοῦνται ὀρθοὶ ἐπὶ δυοῖν σκελοῖν. ἔαν δ’ ἔτι δοκῶσιν ἀσελγαίνειν καὶ μὴ ᾔθελωσιν ἡσυχίαν ἄγειν, πάλιν αὖ, ” ἔφη, “τεμῶ δίχα, ὥστ’ ἔφ’ ἑνὸς πορεύσονται σκέλους ἀσκωλιάζοντες.” ταῦτα εἰπὼν ἔτεμνε τοὺς ἀνθρώπους δίχα, ὥσπερ οἱ τὰ ὄα τέμνοντες καὶ μέλλοντες ταριχεύειν, ἢ ὥσπερ οἱ τὰ ῥὰ ταῖς θριξίν· ὄντινα δὲ τέμοι, τὸν Ἀπόλλω ἐκέλευεν τό τε πρόσωπον μεταστρέφειν καὶ τὸ τοῦ αὐχένος ἥμισυ πρὸς τὴν τομήν, ἵνα θεώμενος τὴν αὐτοῦ τμήσιν κοσμιώτερος εἴη ὁ ἄνθρωπος, καὶ τᾶλλα ἰᾶσθαι ἐκέλευεν.

αὐτούς: δηλ. ‘τους ανθρώπους’. **διατεμῶ:** ‘θα τους κόψω στην μέση’. **ἡμῖν:** δοτική ηθική. Οι άνθρωποι δεν θα γίνουν ‘χρήσιμοι’ για ‘χάρη’ των θεών, αλλά απλώς οι θεοί θα παίρνουν μέρος στα οφέλη που προκύπτουν από τους ανθρώπους. **διὰ τὸ...γεγονέναι:** εμπρόθ. της αιτίας. **πλείους:** ‘πλείονας’. **τὸν ἀριθμὸν:** αιτιατική της αναφοράς. Αφού θα κοπούν στην μέση, θα αυξηθεῖ ο αριθμός τους. Η λογική του Δία απέβλεπε στο γεγονός ότι με το διπλασιασμό του αριθμού των ανθρώπων θα αυξηθεῖ και θρησκευτική τελετουργία προς τους ίδιους τους θεούς. **ἐπὶ δυοῖν σκελοῖν:** ‘ἐπὶ δύο σκελῶν = πάνω στα δυο τους πόδια’, δηλ. να πάντων να στριφογυρίζουν λόγω του σφαιροειδούς σχήματός τους. (Δες πιο κάτω: ‘ἐφ’ ἑνὸς...σκέλους’). **ἀσκωλιάζοντες:** τόσο η ‘Σούδα’ όσο και ο ‘Ησύχιος’ συμφωνοῦν ότι επρόκειτο για ένα παιχνίδι, κατά το οποίο προσπαθοῦσαν πάνω σε ένα φουσκωμένο ασκό να σταθούν ὀρθοί με το ένα τους πόδι. Η παρομοίωση που κάνει εδώ ο Αριστοφ. αφορά την απόφαση του Δία, αν διαπιστώσει ότι με την πρώτη διχοτόμηση οι άνθρωποι δεν συνετιστούν, να προχωρήσει και σε δεύτερη κατά την οποίαν θα βρεθούν με ένα πόδι, όπως αυτοί ‘που παίζουν το παιχνίδι με τους ασκούς’. **εἰπὼν ἔτεμνε:** ‘αὐτὰ εἶπε κι ἄρχισε αμέσως να κόβει στην μέση τους ανθρώπους’. Ο παρατατικός δείχνει την διάρκεια στο παρελθόν. **τοὺς ἀνθρώπους:** δηλ. και τους διπλούς ‘άντρες’ και τις διπλές ‘γυναίκες’ και τους ‘ανδρόγυνους’. **δίχα:** δηλ. διαχωρίζοντας τον ‘ένα’ από τον ‘άλλον’. **τὰ ὄα:** ‘ὄον, τό, < ὄα, τά’ είναι οι ‘σουρβιές’, τα άγρια κυδώνια. **ταριχεύειν:** ‘να τα διαφυλάζουν, διατηρήσουν’. **οἱ τὰ ῥὰ ταῖς θριξίν:** δηλ. ‘τέμνοντες’. Η σύγκριση που γίνεται ανάμεσα στον τρόπο με τον οποίον έκοψε στην μέση τους ‘ανθρώπους’ με τον τρόπο που έκοβαν στην μέση ένα βραστό αυγό, γίνεται για να φανεί η ευκολία ή η αδιαφορία με την οποίαν ο Δίας προέβη σ’ αυτόν τον διαχωρισμό των δυο μερών, τα οποία για πολλά χρόνια έζησαν μαζί, χωρίς δηλ. να υπολογίσει πως αυτός ο χωρισμός θα τους δημιουργούσε ψυχολογικά τραύματα. Ο Πausanías διασώζει την παροιμιακή έκφραση ‘ὥσπερ ῥὸν αὐτῶν τριχὶ διαιρεῖσθαι τὴν φιλίαν, Έρωτ. 770b7’, την οποίαν χρησιμοποιούσαν οι εραστές για να δείξουν την ευκολία ή την αδιαφορία με την οποία ‘έκοψαν στην μέση’ την έως τότε ερωτική τους σχέση. **ὄντινα δὲ τέμοι:** χρονική – υποθ. πρότ. με ευκτική επαναληπτική για το παρελθόν: ‘εἴ τινα τέμοι’. **τὸν Ἀπόλλω:** i.e. ‘τὸν Ἀπόλλωνα’. **τό τε πρόσωπον μεταστρέφειν:** τώρα πλέον που κάθε ‘μέρος’ από τα δυο που συνέθεταν τα σώματα των ανθρώπων, είχε το δικό του σώμα, έπρεπε λογικά το πρόσωπο να γυρίσει προς την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση, ώστε να προσανατολιστεῖ η όρασή του με το πρόσθιο μέρος τους σώματός τους, δηλ. το στήθος του και την κοιλιά του. Διότι μέχρι πρότινος όσο ήταν ενωμένα δυο άτομα σε ένα σώμα, τα πρόσωπά τους ήταν προσανατολισμένα με το πίσω

μέρος του κοινού τους σώματος, δηλ. με τις πλάτες τους. **πρὸς τὴν τομήν:** τώρα πλέον με την στροφή των 180° στον αυχένα τους και στο πρόσωπό τους, και ο ‘ένας’ και ο ‘άλλος’ θα βλέπουν το μέρος στο οποίο έγινε η τομή που τους διαχώρισε σε δυο ανεξάρτητα μέρη, κι έτσι θα προσέχουν να μη επαναλάβουν τις ασεβείς πράξεις που είχαν στο νου τους. **τὰλλα ἰᾶσθαι ἐκέλευεν:** προφανώς η χειρουργική αυτή διαίρεση του ενιαίου σώματος σε δυο ανεξάρτητα θα έπρεπε να ολοκληρωθεί με πρόσθετες επεμβάσεις, ώστε να επουλωθούν οι πληγές που θα είχε αφήσει η τομή.

Τώρα λοιπόν αυτούς” είπε “θα τους κόψω στην μέση ξεχωριστά τον καθένα, κι έτσι θα γίνουν συγχρόνως πιο αδύναμοι, αλλά και πιο χρήσιμοι σε μας καθώς θα αυξηθεί ο αριθμός τους. Και θα βαδίζουν πλέον σε όρθια στάση πάνω στα δυο τους πόδια. Κι αν ακόμη και τότε φανούν ότι είναι ασεβείς και δεν θέλουν να ηρεμήσουν, εκ νέου πάλι” είπε “θα τους κόψω στην μέση, ώστε θα προχωρήσουν πάνω στο ένα τους πόδι, σαν να παίζουν το παιχνίδι με τους ασκούς.” Αυτά είπε κι άρχισε αμέσως να κόβει τους ανθρώπους στην μέση, όπως ακριβώς εκείνοι που κόβουν στην μέση τις σουρβιές και σκοπεύουν να τις διατηρήσουν, ή όπως εκείνοι που κόβουν στην μέση τα βραστά αυγά με μία τριχά. Κι όποιον έκοβε στην μέση, διέτασσε τον Απόλλωνα να του μεταστρέψει το πρόσωπο και το μισό του αυχένα του προς την πλευρά της τομής, ώστε ο άνθρωπος βλέποντας το κόψιμό του, να είναι πιο συνετός, αλλά και όλα τα υπόλοιπα να τα θεραπεύει.

6. (190e5 – 191b5)

ὁ δὲ τό τε πρόσωπον μετέστρεφε, καὶ συνέλκων πανταχόθεν τὸ δέρμα ἐπὶ τὴν γαστέρα νῦν καλουμένην, ὥσπερ τὰ σύσπαστα βαλλάντια, ἐν στόμα ποιῶν ἀπέδει κατὰ μέσῃν τὴν γαστέρα, ὃ δὴ τὸν ὀμφαλὸν καλοῦσι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ῥυτίδας τὰς πολλὰς ἐξελέαινε καὶ τὰ στήθη διήρθρου, ἔχων τι τοιοῦτον ὄργανον οἶον οἱ σκυτοτόμοι περὶ τὸν καλάποδα λεαίνοντες τὰς τῶν σκυτῶν ῥυτίδας· ὀλίγας δὲ κατέλιπε, τὰς περὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα καὶ τὸν ὀμφαλόν, μνημεῖον εἶναι τοῦ παλαιοῦ πάθους. ἐπειδὴ οὖν ἡ φύσις δίχα ἐτμήθη, ποθοῦν ἕκαστον τὸ ἥμισυ τὸ αὐτοῦ συνήει, καὶ περιβάλλοντες τὰς χεῖρας καὶ συμπλεκόμενοι ἀλλήλοις, ἐπιθυμοῦντες συμφῶναι, ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἀργίας διὰ τὸ μηδὲν ἐθέλιν χωρὶς ἀλλήλων ποιεῖν. καὶ ὅποτε τι ἀποθάνοι τῶν ἡμίσεων, τὸ δὲ λειφθεῖν, τὸ λειφθὲν ἄλλο ἐζήτει καὶ συνεπλέκετο, εἴτε γυναικὸς τῆς ὅλης ἐντύχοι ἡμίσει—ὃ δὴ νῦν γυναῖκα καλοῦμεν—εἴτε ἀνδρός· καὶ οὕτως ἀπώλλυντο.

ὁ δὲ: i.e. ‘Απόλλων’. **καὶ συνέλκων....ἐπὶ τὴν γαστέρα:** δεδομένου ότι το στήθος και η κοιλιά των δυο φύλων ήταν ενωμένη, μετά την ενδιαμέση τομή είναι λογικό σε όλη την επιφάνειά της να λείπει το δέρμα. Γι’ αυτό ο Απόλλων το ‘μάζευε’ από το υπόλοιπο σώμα, ώστε να το ενώσει στην περιοχή της ‘γαστέρας’. **νῦν καλουμένην:** ‘που τώρα λέγεται κοιλιά’. Το μέρος αυτό του σώματος τώρα καλείται ‘κοιλιά’ (γαστέρα), διότι όσο υπήρχαν οι ‘διφυεῖς’ άνθρωποι, το σημείο αυτό εκείνο δεν φαινόταν, γιατί εκεί ακριβώς ήταν μεταξύ τους κολλημένοι· πώς λοιπόν να υπήρχε ονομασία για ένα μέρος του σώματος που δεν ήταν ορατό; **ὥσπερ τὰ σύσπαστα βαλλάντια:** ‘ὅπως ακριβώς είναι τα πουγκιά τα οποία συσφίγγονται’. Προφανώς η παρομοίωση που κάνει ο Αριστοφ. αφορά τον τρόπο με τον οποίον σε ένα ‘πουγκί’ συσφίγγονται οι τέσσερις άκρες του ώστε να κλείσει και δημιουργείται εκεί ακριβώς ένα σούρωμα. **ἐν στόμα ποιῶν:** ‘δημιουργώντας ένα στόμιο’. Ως ‘στόμιο’ εννοεί το σημείο της ‘σύσφιξης’ όλων των άκρων του δέρματος. **ἀπέδει κατὰ μέσῃν τὴν γαστέρα:** ‘έκανε ένα κόμπο στην κοιλιά ώστε να είναι στην μέση’, ενν. ‘στην μέση της κοιλιάς’. Ο εμπρόθετος ‘κατὰ τὴν γαστέρα’ είναι του τόπου, και το επίθετο είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος. **ὃ δὴ τὸν ὀμφαλὸν καλοῦσι:** ‘ὃ = στόμα’, το αναφορικό ως υποκείμενο στο ρ. και το έναρθρο ουσιαστικό ‘τὸν ὀμφαλόν’ είναι το κατηγορούμενο του αντικειμένου. Υπό κανονικές συνθήκες το κατηγορούμενο του αντικειμένου πρέπει να είναι άναρθρο, όμως όταν πρέπει να δηλω-

θεί ως κάτι ‘γνωστό’ ή ‘σαφώς προσδιορισμένο’, τότε μπορεί να είναι και έναρθρο, όπως εδώ: ‘το οποίο (στόμιο) αποκαλούν ως τον αφαλό’, επειδή η ονομασία ‘όμφαλός’ είναι ήδη γνωστή. Για το ίδιο ακριβώς: (οὐς ὁ Πρωταγόρας ἔλεγε τοὺς σοφιστάς, Πλ. Πρωτ. 342b = *τους οποίους ο Πρωταγόρας αποκαλούσε ‘οι σοφιστές’*. Κῆπner, 623). **τὰς μὲν ἄλλας ῥυτίδας:** εννοεί όλες εκείνες τα ζαρώματα που λογικά θα έκανε το δέρμα, αφού τραβήχτηκε από πολλές πλευρές στο κέντρο της κοιλιάς. **ἐξελέαινε:** ‘ἐκ+λεαίω < ἐλέαινον < λεανῶ < ἐλέηνα’. **καὶ τὰ στήθη διήρθρου:** ‘και τα στήθη ανακατασκεύαζε’, λόγω της τομής που είχε προηγηθεί. **οἶον οἱ σκυτοτόμοι:** ενν. ‘ἔχουσι’, ‘σαν κι αυτό που έχουν οι βυρσοδέψες’, το ‘οἶον’ είναι αντικ. στο ενν. ‘ἔχουσι’. **λεαίνοντες:** συνημμ. μτχ., επιρρ., χρονική, ‘ὅταν ισιώνουν’. **μνημεῖον εἶναι:** ‘ὥστε να είναι ανάμνηση’, το απαρέμφατο είναι επιρρ. συμπερασματικό. **τοῦ παλαιοῦ πάθους:** δηλ. της απόφασης των τότε ανθρώπων να πολεμήσουν τους θεούς τους Ολύμπου. **ἐπειδὴ οὖν...ἐτμήθη:** χρονική πρόταση. **ἡ φύσις:** ‘η αρχική διφυής μορφή’, ενν. ‘του σώματος’. **ποθοῦν:** μτχ. ενεστώτα με υποκ. το ‘ἕκαστον = φύλον – γένος’, συνημμ. μτχ., επιρρ., αιτιολογική στο ρ. ‘συνήει’. **τὸ ἥμισυ τὸ αὐτοῦ:** Από το σημείο αυτό ο Αριστοφ. αρχίζει να εκλογικεύει την ‘ετερόφυλη’ και ‘ομόφυλη’ ερωτική συμπεριφορά των ανθρώπων. Μέχρι και λίγο πριν την ‘τομή’ που έκανε ο Δίας σ’ όλους τους ‘διφυείς’ ανθρώπους, δεν υπήρχαν ούτε ‘ομόφυλοι’ ούτε ‘ετερόφυλοι’. Όμως όταν και οι τρεις κατηγορίες των ‘διφυών’ ανθρώπων κόπηκαν στην μέση και διαιρέθηκαν σε δυο αυτόνομους ανθρώπους, συνέβησαν τα εξής: (i) τα δυο ‘μισά’ ἄρρενα φύλα που μέχρι πρότινος ήταν ενωμένα σε ένα σώμα, άρχισαν να επιζητούν μανιωδώς το ένα το άλλο με το οποίο συνυπήρχαν (ανδρική ομόφυλη σχέση), (ii) τα δυο ‘μισά’ θήλεα φύλα που μέχρι πρότινος ήταν ενωμένα σε ένα σώμα, άρχισαν τώρα να αναζητούν το ένα θήλυ φύλο το άλλο με το οποίο συνυπήρχαν (γυναικεία ομόφυλη σχέση), (iii) τα δυο ‘μισά’ του έως τότε ‘ανδρόγυνου’, δηλ. το ἄρρεν και το θήλυ, άρχισαν τώρα να αναζητούν το ένα το άλλο, με το οποίο συνυπήρχαν για χρόνια (ετερόφυλη σχέση). **περιβάλλοντες...καὶ συμπλεκόμενοι:** συνημμ. μτχ., επιρρ., τροπικές στο ρ. ‘ἀπέθνησκον’. **ἐπιθυμοῦντες:** συνημμ. μτχ., επιρρ., αιτιολογική στις δυο προηγούμενες μτχ. **καὶ τῆς ἄλλης ἀργίας:** ‘και εξ αιτίας της εν γένει απραξίας’, διότι μη θέλοντας να αποχωριστούν το υπόλοιπο ‘μισό’, έμεναν έτσι αγκαλιασμένοι αδιαφορώντας για τα πάντα. **διὰ τὸ μηδὲν ἐθέλειν χωρὶς ἀλλήλων ποιεῖν:** ‘διότι δεν ήθελαν να κάνουν απολύτως τίποτε χωρὶς την παρουσία και του άλλου μισού’. **καὶ ὁπότε...ἀποθάνοι:** χρονική – υποθετική πρόταση με επαναληπτική ευκτική για το παρελθόν. **τι...τῶν ἡμίσεων:** ‘κάποιο από τα μισά’, δηλ. είτε ένα ‘ἄρρεν’, είτε ένα ‘θήλυ’. Δεν διευκρινίζει ο μύθος αν το ‘μισό’ που θα πέθαινε ήταν το ‘μισό’ δυο ‘αρρένων’, δύο ‘θηλέων’, ή ενός ‘ανδρόγυνου’. Πιο πολύ όμως, όπως θα φανεί, υπαινίσσεται την απώλεια ενός ‘μισού’ από τους ‘ανδρόγυνους’, και έχει τον σκοπό του που το κάνει αυτό. **τὸ δὲ λειφθείη:** επίσης χρονική – υποθ. πρόταση για την επανάληψη στο παρελθόν. ‘τὸ δέ = το άλλο μισό’, δηλ. εκείνο το φύλο που είχε μείνει ζωντανό, και το οποίο μπορεί να ήταν είτε ‘ἄρρεν’ είτε ‘θήλυ’. **τὸ λειφθέν:** ‘το μισό εκείνο που είχε μείνει ζωντανό’. **ἄλλο ἐξήτει καὶ συνεπλέκετο, εἴτε...εἴτε:** Τώρα καταλαβαίνουμε ότι όταν ο μύθος αναφέρθηκε πιο πριν στην απώλεια ενός ‘μισού’, εννοούσε το ‘μισό’ ενός ‘ανδρόγυνου’, διότι υποστηρίζει πως: ‘το ‘μισό’ που θα έμενε ζωντανό, είτε ἄρρεν είτε θήλυ’, αναζητούσε για αναπλήρωση του κενού ένα άλλο ‘μισό’, ἔστω κι αν αυτό το ‘μισό’ που θα εύρισκε, ανήκε σε δυο πρώην ‘διφυείς’ γυναίκες (γυναικὸς τῆς ὅλης), ή σε δυο ‘διφυείς’ ἄνδρες’. Που με πιο απλά λόγια σημαίνει ότι: ‘αν ένας άντρας έχανε την ερωτική του σύντροφο, τότε μπορούσε να την αναπληρώσει με ένα άντρα. Ή πάλι αν μία γυναίκα έχανε τον ερωτικό της σύντροφο, μπορούσε να τον αναπληρώσει με μια γυναίκα. Αυτό που θέλει ο Αριστοφ. είναι να εξισώσει την ‘ετερόφυλη’ με την ‘ομόφυλη’ σχέση. **εἴτε ἄνδρός:** δηλ. ‘εἴτε ἄνδρὸς τοῦ ὅλου ἐντύχοι ἡμίσει’. Οι εκφράσεις ‘γυναικὸς ὅλης ~ ἄνδρὸς ὅλου’ αναφέρονται στην περίοδο πριν την ‘τομή’, όταν υπήρχαν ‘διφυείς’ γυναίκες και ‘διφυείς’ ἄνδρες, και αυτούς χαρακτηρίζει ως ‘ὅλους’. **καὶ οὕτως ἀπώλλυντο:** μετά την μετατροπή τους από ‘διφυείς’ σε μεμονωμένες οντότητες, χάθηκε η αναπαραγωγική τους δραστηριότητα, που έως τότε λειτουργούσε με διαφορετικό τρόπο, εξ ου και ο αφανισμός τους.

Και ο Απόλλων μετέφερε το πρόσωπό τους στην ακριβώς αντίθετη πλευρά, αλλά και μαζεύοντας από κάθε σημείο το δέρμα στην κοιλιά, που τώρα έτσι ονομάζεται, όπως ακριβώς τα πουγκιά που συσφίγγονται, δημιουργώντας ένα

στόμιο, έκανε ένα κόμπο στην κοιλιά ώστε να είναι στην μέση, το οποίο στόμιο το ονομάζουν ‘ο αφαλός’. Και όλες τις άλλες ζάρες, τις περισσότερες, τις ίσιωνε αλλά και τα στήθη τα ανακατασκευάζε, κρατώντας ένα κάποιο τέτοιου είδους εργαλείο, σαν κι αυτό που έχουν οι βυρσοδέφες όταν ισιώνουν τις ζάρες των δερμάτων γύρω από το καλαπόδι. Άφησε όμως λίγες ζάρες, αυτές που υπήρχαν γύρω από την κοιλιά και τον αφαλό, ώστε να είναι μία ανάμνηση της παλαιάς τους εμμονής. Όταν λοιπόν η αρχική μορφή διαιρέθηκε σε δυο μέρη, επειδή το κάθε ένα ‘μέρος’ επιθυμούσε το δικό του το ‘μισό’, πήγαινε κοντά του, και με το να απλώνουν τα χέρια γύρω τους και με το να ενώνονται μεταξύ τους, επειδή ήθελαν να ενωθούν σε μία ύπαρξη, πέθαιναν από την πείνα και την εν γένει απραξία, διότι δεν ήθελαν να κάνουν απολύτως τίποτε χωρισμένοι μεταξύ τους. Και οποτεδήποτε κάποιο από τα ‘μισά’ πέθαινε, ενώ το άλλο έμενε πίσω, εκείνο που έμενε πίσω ζωντανό, άρχιζε να αναζητεί ένα άλλο ‘μισό’ και δημιουργούσε σχέση, είτε συναντούσε ένα ‘μισό’ που ανήκε σε μία κανονική γυναίκα, το οποίο τώρα πλέον το ονομάζουμε ‘γυναίκα’, είτε σε ένα άντρα. Και έτσι οδηγούνταν στον αφανισμό.

7. (191b5 – d3)

ἐλέησας δὲ ὁ Ζεὺς ἄλλην μηχανὴν πορίζεται, καὶ μετατίθησιν αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς τὸ πρόσθεν—τέως γὰρ καὶ ταῦτα ἐκτὸς εἶχον, καὶ ἐγέννων καὶ ἔτικτον οὐκ εἰς ἀλλήλους ἀλλ’ εἰς γῆν, ὥσπερ οἱ τέττιγες—μετέθηκε τε οὖν οὕτω αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ διὰ τούτων τὴν γένεσιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησεν, διὰ τοῦ ἄρρενος ἐν τῷ θήλει, τῶνδε ἔνεκα, ἵνα ἐν τῇ συμπλοκῇ ἅμα μὲν εἰ ἀνὴρ γυναικὶ ἐντύχοι, γεννῶεν καὶ γίγνοιτο τὸ γένος, ἅμα δ’ εἰ καὶ ἄρρην ἄρρενι, πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο τῆς συνουσίας καὶ διαπαύοιντο καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιντο καὶ τοῦ ἄλλου βίου ἐπιμελοῖντο. ἔστι δὲ οὖν ἐκ τούτου ὁ ἔρως ἔμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεὺς καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἐν ἐκ δυοῖν καὶ ἰάσασθαι τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην.

εἰς τὸ πρόσθεν: όσο ο άνθρωπος ήταν ‘διφυής’, τα αναπαραγωγικά όργανα και των δυο ‘μερών’ ήταν προσανατολισμένα στην κατεύθυνση που έβλεπε και το πρόσωπό τους, δηλ. στην πλευρά της πλάτης τους, γιατί η αναπαραγωγή γινόταν μέσω του εδάφους. Τώρα όμως που είναι χωρισμένοι, η παλιά αναπαραγωγική δραστηριότητα αποκλείστηκε, γι’ αυτό έπρεπε να βρεθεί νέος τρόπος, γι’ αυτό τα μετέφερε στο μπροστινό μέρος του σώματός τους. **ταῦτα ἐκτὸς εἶχον:** ‘τα είχαν στο πίσω μέρος του σώματός τους’. **καὶ ἐγέννων καὶ ἔτικτον:** τα ρ. ‘τίκτω & γεννῶ’ χρησιμοποιούνται και για την ‘μητέρα’ και για τον ‘πατέρα’. (I) τίκτω’ (a) για την μητέρα: ‘Ξεν. Λακ. 1,3’, (b) για τον πατέρα: ‘Σοφ. Ηλ. 1412’, (c) και για τους δυο: ‘Ξεν. Απομ. II, 1,27’. (II) ‘γεννῶ’ (a) για την μητέρα: ‘Ιλ. 16,180· 22,428· 24,497· Αισχ. Ευμ. 321’, (b) για τον πατέρα: ‘Ιλ. 2,628· 6,155&206· 11,224’, (c) και για του δυο: ‘Ιλ. 22,234· Αισχ. Επτ. 49· Σοφ. Ο.Τ. 999’. Η διαφορά ανάμεσα στα δυο αυτά ρ. βρίσκεται στην ερμηνεία τους, η οποία εξαρτάται από το γένος του υποκειμένου τους. Αν το γένος είναι ‘άρρεν’, τότε τα ρ. αυτά έχουν την σημασία του ‘εμφυτεύω, παράγω, δημιουργώ’, ενώ αν είναι ‘θήλυ’, σημαίνουν ‘φέρνω προς τα έξω – εξάγω’. Στο λόγο του Αριστοφ. δεν εμφανίζονται γένη, οπότε ένα εκ των δυο έχει την μία και το άλλο έχει την άλλη σημασία αδιαφόρως, ‘εμφύτευαν και έβγαζαν προς τα έξω’. **ὥσπερ οἱ τέττιγες:** σε πολλά έντομα η αναπαραγωγική δραστηριότητα δεν συντελείται με επαφή των δυο φύλων, αλλά με την εναπόθεση των ‘αυγών’ του θηλυκού στο έδαφος. Για λόγους που δεν διευκρινίζονται, μετά τον διαχωρισμό των δυο φύλων η έως τότε αναπαραγωγική μέθοδος δεν μπορούσε, να συνεχιστεί. **μετέθηκε τε οὖν οὕτω αὐτῶν:** i.e. ‘τὰ αἰδοῖα’, όπως πιο πάνω. **εἰς τὸ πρόσθεν:** ‘τὰ αἰδοῖα’ έχουν τώρα τον ίδιο προσανατολισμό με το πρόσωπο, το στήθος και την κοιλιά. **διὰ τούτων:** ‘μέσω αυτών’. **διὰ τοῦ ἄρρενος:** ενν. ‘διὰ τοῦ ἄρρενος αἰδοίου’. **ἐν τῷ θήλει:** ενν. ‘ἐν τῷ θήλει αἰδοίῳ’. **τῶνδε ἔνεκα:** εμπρόθετος του τελικού αιτίου, ‘ώστε να εξυπηρετούνται οι εξής λόγοι’. **ἵνα γεννῶεν καὶ γίγνοιτο:** δυο τελικές προτάσεις που εξηγούν τον εμπρόθετο του τελικού αιτίου. Η ευκτική υπάρχει, γιατί το ρ. εξάρτησης ‘μετέθηκε’ είναι σε ιστορικό χρόνο. **εἰ καὶ ἄρρην ἄρρενι:** ενν. ‘έντύχοι’. **πλησμονή...γίγνοιτο...καὶ διαπαύοιντο**

καὶ...τρέπουντο καὶ...ἐπιμελοῖντο: τρέσσερες επίσης τελικές προτάσεις ως επεξηγήσεις στον ίδιο προηγούμενο εμπρόθετο. Οι ευκτικές για τον ίδιο λόγο ό.π. **πλησμονή...τῆς συνουσίας:** *‘ικανοποίηση της ερωτικής συνύπαρξης’*, η γενική είναι υποκειμενική. **διαπαύουντο:** *‘για να βρίσκουν μια ανάπαυση από την συνεχή αναζήτηση της ερωτικής απόλαυσης’*. **καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τρέπουντο:** *‘και για να έχουν την διάθεση να ασχολούνται με παραγωγικές δραστηριότητες’*. Ο εμπρόθετος προσδ. του τελικού αιτίου *‘τῶνδε ἔνεκα’* επεξηγείται από δυο ομάδες τελικών προτάσεων. Στην πρώτη ομάδα ο Αριστοφ. με δυο μόνο τελικές προτάσεις εξηγεί τις προσφορές του *‘Ετεροφυλικού’* έρωτας, οι οποίες στην ουσία συμπεκνώνονται σε μία, στην εξασφάλιση της διαίωνισης του ανθρωπίνου γένους (γεννῶν καὶ γίγνεται τὸ γένος). Δεν είναι ούτε περίεργο ούτε αιφνιδιαστικό το γεγονός ότι οι Έλληνες έβλεπαν τον ετεροφυλικό έρωτα μόνο ως μία ευκαιρία αναπαραγωγής χωρίς κανένα συναισθηματικό στοιχείο στην σχέση των δυο φύλων. (Για περισσότερες πληροφορίες στο θέμα αυτό: K.J. Dover *‘Greek Homosexuality’*.) Αντιθέτως στην δεύτερη ομάδα των επεξηγήσεων, εκεί όπου εξηγεί τις προσφορές του *‘Ομοφυλικού’* έρωτα, οι τελικές προτάσεις είναι τέσσερες με ξεχωριστό ενδιαφέρον η κάθε μία· ο *‘ομοφυλικός’* έρωτας προσφέρει την απόλαυση της ερωτικής σχέσης (πλησμονή...τῆς συνουσίας), ξεκούραση από την διαρκή και πολλές φορές ανεπιτυχή αναζήτηση ετερόφυλου ερωτικού συντρόφου (διαπαύουντο), δίνει το κίνητρο για παραγωγική δραστηριότητα (ἐπὶ τὰ ἔργα τρέπουντο), και τέλος επιτρέπει την ενασχόληση με άλλες δραστηριότητες της ζωής (τοῦ ἄλλου βίου ἐπιμελοῖντο). Οι λόγοι για τους οποίους οι Έλληνες έβλεπαν με τέτοια προοπτική τον *‘ομοφυλικό’*, σχετίζονταν με την οργάνωση των κοινωνιών τους. Η ασφάλεια των πόλεων εξαρτάτο από την στρατιωτική δύναμη κρούσης· αυτή εξαρτάτο από την αυτοθυσία την ώρα της μάχης· αυτή εξασφαλιζόταν από το δέσιμο των στρατιωτών μεταξύ τους· ο *‘δεσμός’* αυτός μόνο μέσω του ομόφυλου έρωτα ήταν εγγυημένος (Dover, ό.π.). **ἐκ τόσου:** ενν. *‘χρόνου’*, *‘από τόσο παλιά εποχή’*. **ὁ ἔρως...ἀνθρώποις:** χιαστό σχήμα: *‘ὁ ἔρως ἀλλήλων’*, *‘ἔμφυτος τοῖς ἀνθρώποις’*. **καὶ τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεύς:** *‘και μας φέρνει κοντά στην παλαιά μορφή μας’*, δηλ. τότε που ήμασταν *‘διφυεῖς’*. **καὶ ἐπιχειρῶν:** ενν. *‘ὁ ἔρως ἐστὶ’*, η μτχ. είναι κατηγορηματική. **ἐν ἐκ δυοῖν:** *‘να δημιουργήσει μια μονάδα αποτελούμενη από δυο μέρη’*. **καὶ ἰάσασθαι...ἀνθρωπίνην:** ο έρωτας δρα θεραπευτικά στην θλίψη που προκάλεσε ο βίαιος διαχωρισμός των *‘διφυών’* ανθρώπων. Είναι όμως προφανές ότι στο μυαλό του Αριστοφ. τέτοιες ιδιότητες, όπως έχει ήδη ομολογήσει – έχει μόνο ο *‘ομοφυλικός’*.

Επειδή όμως ο Δίας λυπήθηκε, επινόησε μία ακόμη τεχνική, και μεταφέρει τα αναπαραγωγικά όργανα αυτών στην μπροστινή πλευρά τους – διότι έως εκείνη την στιγμή τα είχαν στο πίσω μέρος του σώματός τους, και εμφύτευαν και εμφάνιζαν προς τα έξω απογόνους όχι με μια μεταξύ τους επαφή, αλλά με το έδαφος, όπως ακριβώς τα τζίτζικια – και μετέφερε λοιπόν τα όργανά τους στο μπροστινό μέρος, και μέσω αυτών όρισε να γίνεται η αναπαραγωγή μεταξύ τους, μέσω του ανδρικού οργάνου εντός του γυναικείου οργάνου, για να εξυπηρετήσει τα εξής: δηλ. ώστε με την ένωση αυτήν συγχρόνως αν ένας άντρας έρθει σε επαφή με μία γυναίκα, να δημιουργούν απογόνους και να εξασφαλίζεται το ανθρώπινο είδος, αλλά και την ίδια στιγμή αν ένας άντρας έρθει σε επαφή με ένα άλλο άντρα, να υπάρχει μία ικανοποίηση της ερωτικής συνύπαρξης, και να έχουν μια ανάπαυση, και να ασχολούνται με παραγωγικές δραστηριότητες, και να έχουν ενδιαφέρον για την υπόλοιπη ζωή τους. Από τόσο παλαιά εποχή λοιπόν ο έρωτας του ενός για τον άλλον είναι μέσα στην φύση των ανθρώπων, και είναι αυτός που μας οδηγεί στην παλαιά μας μορφή, και είναι αυτός που προσπαθεί να δημιουργήσει μια μονάδα αποτελούμενη από δυο μέρη, και είναι αυτός που θεραπεύει την φύση των ανθρώπων.

8. (191d3 – 192a2)

ἕκαστος οὖν ἡμῶν ἐστὶν ἀνθρώπου σύμβολον, ἅτε τετμημένος ὥσπερ αἱ ψῆτται, ἐξ ἑνὸς δύο· ζητεῖ δὴ αἰ τὸ αὐτοῦ ἕκαστος σύμβολον. ὅσοι μὲν οὖν τῶν ἀνδρῶν τοῦ κοινοῦ τμήμα εἰσιν, ὃ δὴ τότε ἀνδρόγυνον ἐκαλεῖτο, φιλογύναικές τέ εἰσι καὶ οἱ πολλοὶ τῶν μοιχῶν ἐκ τούτου τοῦ γένους γεγόνασιν, καὶ ὅσαι αὖ γυναιῖκες φίλανδροί τε καὶ μοιχεύτριαι ἐκ τούτου τοῦ γένους γίνονται. ὅσαι δὲ τῶν γυναικῶν γυναικὸς τμήμα εἰσιν, οὐ πάνυ αὐταὶ τοῖς ἀνδράσι τὸν νοῦν προσέχουσιν, ἀλλὰ

μᾶλλον πρὸς τὰς γυναῖκας τετραμμένοι εἰσὶ, καὶ αἱ ἑταιρίστριαι ἐκ τούτου τοῦ γένους γίνονται. ὅσοι δὲ ἄρρενος τμήμᾳ εἰσι, τὰ ἄρρενα διώκουσι, καὶ τέως μὲν ἂν παῖδες ᾧσιν, ἅτε τεμάχια ὄντα τοῦ ἄρρενος, φιλοῦσι τοὺς ἄνδρας καὶ χαίρουσι συγκατακείμενοι καὶ συμπεπλεγμένοι τοῖς ἀνδράσι, καὶ εἰσιν οὗτοι βέλτιστοι τῶν παίδων καὶ μεираκίων, ἅτε ἀνδρειότατοι ὄντες φύσει.

σύμβολον ἀνθρώπου: ως ‘σύμβολα’ οἱ Ἕλληνες ἐννοοῦσαν τὰ ἀντικείμενα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τὰ χρησιμοποιοῦσαν ως ‘πιστοποιητικά’. δηλ. τὰ ἐκοβαν σε δυο μέρη καὶ ἐδιναν τὸ ἓνα κομμάτι σε κάποιον καὶ τὸ ἄλλο σε κάποιον ἄλλον. Ἀν τὴν ὥρᾳ αὐτοὶ οἱ δύο, ἢ καὶ οἱ ὅποιοι ἀντιπρόσωποί τους, ἤθελαν νὰ συναντηθοῦν στὸ μέλλον, ἐπεδείκνυν τὰ ‘σύμβολα’, γιὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν ταυτότητά τους. Ἐδῶ ὁ ὅρος ‘σύμβολο’ ἔχει αὐτὴν τὴν ἐννοία τῆς ‘πιστοποίησης’, πὼς δηλ. ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς τωρινούς ἀνθρώπους εἶναι τὸ ‘μισό’ τοῦ παλαιοῦ ‘διφυοῦς ἀρχάνθρωπου’.

ἅτε τετμημένος: συνημμ. μτχ., αἰτιολογική, καὶ με τὴν προσθήκη τοῦ ‘ἅτε’ δηλώνει τὴν ἀντικειμενικὴ αἰτιολογία. **ὥσπερ αἱ ψῆτται:** ‘ψῆττα, ἢ = τὸ πλατὺ ψάρι «γλώσσα»’. Τὸ συγκεκριμένο ψάρι λόγῳ τοῦ σχήματός του μπορεῖ νὰ κοπεί σε δυο τμήματα ὅμοια με τὸ ἀρχικό. **τὸ αὐτοῦ...σύμβολον:** i.e. ‘τὸ υπόλοιπο δικό του μισό’, με τὸ ὁποῖο συνυπῆρχε γιὰ χρόνια, καὶ τὸ ὁποῖο ‘ἀποδεικνύει’ τὴν κοινὴ τους συμβίωση.

ὅσοι μὲν οὖν τῶν ἀνδρῶν: ‘ὅσοι ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶν’. Ἀπὸ ἐδῶ ξεκινᾷ ἡ ἐκλογίκευση τῆς ἀνδρικής ‘ετερόφυλης’ σχέσης. **τοῦ κοινοῦ τμήμᾳ εἰσιν:** ‘εἰσὶ τμήμα τοῦ κοινοῦ’ i.e. ‘ἀνδρὸς τε καὶ γυναικὸς’, δηλ. ‘ὅσοι ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶν εἶναι κομμάτι ἀπὸ μίᾳ κοινῇ ὑπαρξῇ στὴν ὁποίαν συγκατοικοῦσε ἀνδρὰς καὶ γυναῖκα’, ἢ γιὰ νὰ τὸ πούμε κι ἄλλιῶς, ‘ὅσοι ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶν εἶναι κομμάτι ἀπὸ ἓνα ἀνδρόγυνον’.

φιλογύναικές τέ εἰσι: ‘ἀγαποῦν τὶς γυναῖκες – προτιμοῦν τὸ γυναικεῖο φύλο’, καθὼς ἐκεῖ ἀνήκουν ὅσοι ἀνδρῶν συνυπῆρχαν στὸ ἴδιο σῶμα με μίᾳ γυναῖκα. Τὸ οὐσιαστικὸ ‘φυλογύναικές’ εἶναι ἀπαξ λεγόμενον στὴν πτώση αὐτὴν μόνο. **τῶν μοιχῶν:** γενικὴ διαιρετική. Ἡ μοιχεία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐρωτικῆς μανίας γιὰ τὸ γυναικεῖο φύλο, ἡ ὁποία ἔχει παραμείνει ὡς ἀνάμνηση τῆς παλαιᾶς συνυπαρξέως τους σε ἓνα σῶμα ‘ἀνδρόγυνον’.

ἐκ τούτου τοῦ γένους: δηλ. ‘τοῦ ἀνδρόγυνου’. **καὶ ὅσαι αὖ γυναικες...καὶ μοιχεύτριά:** ἐνν. ‘εἰσὶ’. Ὁμοίως ἐκλογικεύεται ἡ ‘ετεροφυλία’ καὶ στὶς γυναῖκες. **ὅσαι δὲ τῶν γυναικῶν γυναικὸς τμήμᾳ εἰσιν:** τὴν ὥρᾳ περνᾷ στὴν ἐκλογίκευση τῆς ‘ομόφυλης’ ἐρωτικῆς συμπεριφορᾶς στὶς γυναῖκες, καὶ τὴν ἐξηγεῖ με τὴν λογικὴ ὅτι κάποιες γυναῖκες συνυπῆρξαν γιὰ χρόνια ἐνωμένες στὸ ἴδιο σῶμα με μίᾳ ἄλλῃ γυναῖκα, καὶ γι’ αὐτὸ ἡ προτίμησή τους κλίνει πρὸς τὰ ἐκεῖ.

γυναικὸς τμήμᾳ εἰσιν: δηλ. ‘εἶναι κομμάτι ἀπὸ ἓνα διφυές σῶμα ἀπὸ δυο γυναικῶν’. **αἱ ἑταιρίστριαι:** ‘οἱ λεσβίες’. **ὅσοι δὲ ἄρρενος τμήμᾳ εἰσι, τὰ ἄρρενα διώκουσι:** ἐδῶ τὴν ὥρᾳ ἐκλογικεύεται ἡ ἀνδρική ‘ομόφυλη’ συμπεριφορὰ, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παλαιᾶς συνυπαρξῆς σε ἓνα ‘διφυές’ σῶμα δυο ἀρρένων, ὁπότε μετὰ τὸν χωρισμὸ τους σε δυο ἀυτόνομους ἀρρενες, ὁ ἓνας ἐπεδίωκε τὴν ἐρωτικὴ συντροφία τοῦ ἄλλου.

καὶ τέως μὲν ἂν παῖδες ᾧσιν: ‘καὶ γιὰ ὅσο διάστημα βρίσκονται στὴν παιδικὴ ἡλικία’. Ἡ ἐκλογίκευση τῶν ‘παιδικῶν ἐρώτων’ γίνεται ὁπῶς καὶ προηγουμένως. Δηλ. ἓνας ‘ἀρρην’, ἀλλὰ σε παιδικὴ ἡλικία, ἀναζητεῖ ἀρρενες ὡς ἐρωτικούς συντρόφους.

εἰσιν οὗτοι βέλτιστοι τῶν παίδων καὶ μεираκίων: ‘κι αὐτοὶ (τὰ παιδιὰ που ἐπιζητοῦν τὴν ἐρωτικὴ σχέση με ἓνα ἐνήλικο) εἶναι στὸ ὑψίστο βαθμὸ ἠθικὰ τέλειοι συγκριτικὰ με ἄλλα παιδιὰ ἢ καὶ τοὺς ἐφήβους’. Τὸ ἐπίθετο ‘βέλτιστοι’ εἶναι ἀναρθρὸ ὡς κλασσικὸ κατηγορούμενο, καὶ οἱ γενικὲς που ἀκολουθοῦν εἶναι συγκριτικές.

ἅτε...ὄντες φύσει: ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἐφηβὸς που ἔχει ἐπιλεγεί ἀπὸ ἓνα ἐνήλικο ὡς ἐρωτικὸς συνεταῖρος, βάζει τὶς βάσεις γιὰ τὴν ὅσο γίνεται περισσότερο γενναία καὶ ἡρωικὴ συμμετοχὴ του ὡς στρατιώτῃ σε περίπτωσι μάχης, ἦταν Δωρικὴ στὴν καταγωγὴ τῆς, καὶ διαδόθηκε στὴν συνέχεια καὶ στὸν υπόλοιπο ἐλληνικὸ κόσμον (Dover, ὁ.π. σσ. 185κ.ε.).

ἅτε...ὄντες: ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἐφηβὸς που ἔχει ἐπιλεγεί ἀπὸ ἓνα ἐνήλικο ὡς ἐρωτικὸς συνεταῖρος, βάζει τὶς βάσεις γιὰ τὴν ὅσο γίνεται περισσότερο γενναία καὶ ἡρωικὴ συμμετοχὴ του ὡς στρατιώτῃ σε περίπτωσι μάχης, ἦταν Δωρικὴ στὴν καταγωγὴ τῆς, καὶ διαδόθηκε στὴν συνέχεια καὶ στὸν υπόλοιπο ἐλληνικὸ κόσμον (Dover, ὁ.π. σσ. 185κ.ε.).

ἅτε...ὄντες: ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἐφηβὸς που ἔχει ἐπιλεγεί ἀπὸ ἓνα ἐνήλικο ὡς ἐρωτικὸς συνεταῖρος, βάζει τὶς βάσεις γιὰ τὴν ὅσο γίνεται περισσότερο γενναία καὶ ἡρωικὴ συμμετοχὴ του ὡς στρατιώτῃ σε περίπτωσι μάχης, ἦταν Δωρικὴ στὴν καταγωγὴ τῆς, καὶ διαδόθηκε στὴν συνέχεια καὶ στὸν υπόλοιπο ἐλληνικὸ κόσμον (Dover, ὁ.π. σσ. 185κ.ε.).

ἅτε...ὄντες: ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἐφηβὸς που ἔχει ἐπιλεγεί ἀπὸ ἓνα ἐνήλικο ὡς ἐρωτικὸς συνεταῖρος, βάζει τὶς βάσεις γιὰ τὴν ὅσο γίνεται περισσότερο γενναία καὶ ἡρωικὴ συμμετοχὴ του ὡς στρατιώτῃ σε περίπτωσι μάχης, ἦταν Δωρικὴ στὴν καταγωγὴ τῆς, καὶ διαδόθηκε στὴν συνέχεια καὶ στὸν υπόλοιπο ἐλληνικὸ κόσμον (Dover, ὁ.π. σσ. 185κ.ε.).

Ὁ καθὲς ἓνας λοιπὸν ἀπὸ ἐμᾶς εἶναι ἀπόδειξις τῆς παλαιᾶς ἀνθρωπότητος, καθὼς εἶναι κομμένος στα δυο ὁπῶς τὰ ψάρια ‘γλώσσες’, δηλ. ἀπὸ ἓνα δημιουργοῦνται δύο. Ἐτσι λοιπὸν ὁ καθένας ἀναζητεῖ τὸ δικό του υπόλοιπο ‘μισό’. Συ-

νεπώς όσοι από τους άντρες είναι κομμάτι από το μεικτό φύλο, το οποίο την εποχή εκείνη ονομαζόταν ‘ανδρογυνος’, προτιμούν τις γυναίκες, και οι περισσότεροι από αυτούς που μοιχεύουν, προέρχονται από αυτήν την κατηγορία, αλλά και όσες πάλι γυναίκες προτιμούν τους άντρες, αλλά και διαπράττουν μοιχείες, από την ίδια κατηγορία προέρχονται. Όμως εκείνες από τις γυναίκες που είναι ‘κομμάτι’ από ένα εξ ολοκλήρου γυναικείο σώμα, αυτές σε καμία περίπτωση δεν έχουν το νου τους στραμμένο στους άντρες, αλλά αντιθέτως πιο πολύ είναι στραμμένες προς την πλευρά των γυναικών, και από αυτήν την κατηγορία προκύπτουν οι λεσβίες. Όσοι πάλι είναι κομμάτι από ένα εξ ολοκλήρου αντρικό σώμα, αναζητούν τους άντρες, και για όσο χρονικό διάστημα βρίσκονται στην παιδική ηλικία, επειδή συμβαίνει να είναι ‘τμήματα’ των ανδρών, αγαπούν τους ενηλίκους άρρενες και χαίρονται να συνευρίσκονται και να ενώνονται ερωτικά με τους άντρες, και αυτοί είναι στον μέγιστο βαθμό ηθικά τέλειοι συγκριτικά με τα άλλοι παιδιά και τους εφήβους, καθώς εξελίσσονται ώστε να γίνουν γενναίοτατοι.

9. (192a2 – c2)

φασὶ δὲ δὴ τινες αὐτοὺς ἀναισχύντους εἶναι, ψευδόμενοι· οὐ γὰρ ὑπ’ ἀναισχυντίας τοῦτο δρῶσιν ἀλλ’ ὑπὸ θάρρους καὶ ἀνδρείας καὶ ἀρρενωπίας, τὸ ὅμοιον αὐτοῖς ἀσπαζόμενοι. μέγα δὲ τεκμήριον· καὶ γὰρ τελεωθέντες μόνοι ἀποβαίνουσιν εἰς τὰ πολιτικὰ ἄνδρες οἱ τοιοῦτοι. ἐπειδὴν δὲ ἀνδρωθῶσι, παιδερastoῦσι καὶ πρὸς γάμους καὶ παιδοποιίας οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν φύσει, ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται· ἀλλ’ ἐξαρκεῖ αὐτοῖς μετ’ ἀλλήλων καταζῆν ἀγάμοις. πάντως μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος παιδερastῆς τε καὶ φιλεραστής γίγνεται, ἀεὶ τὸ συγγενὲς ἀσπαζόμενος. ὅταν μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχη τῷ αὐτοῦ ἡμίσει καὶ ὁ παιδερastῆς καὶ ἄλλος πᾶς, τότε καὶ θαυμαστὰ ἐκπλήττονται φιλία τε καὶ οἰκειότητι καὶ ἔρωτι, οὐκ ἐθέλοντες ὥς ἔπος εἰπεῖν χωρίζεσθαι ἀλλήλων οὐδὲ σμικρὸν χρόνον.

ψευδόμενοι: ‘παρά το γεγονός ότι λένε ψέματα’. **ἀρρενωπίας:** ‘ὡς ἐνδειξη ανδρισμού’. **τὸ ὅμοιον αὐτοῖς ἀσπαζόμενοι:** ‘με το να δείχνουν προτίμηση στο ίδιο με αυτούς φύλο’. **τελεωθέντες:** ‘ὅταν ἔχουν συμπληρώσει την μόρφωσή τους’, μτχ. παθ. αορίστου του ρ. ‘τελειόω - τελεόω’. **μόνοι...ἄνδρες...οἱ τοιοῦτοι:** ‘οι συγκεκριμένοι καταλήγουν στον χώρο της πολιτικής ως οι μοναδικοί ἄνδρες’. Ὑποκείμενο του ρ. είναι ‘οἱ τοιοῦτοι’ και τα ‘μόνοι’ και ‘ἄνδρες’ είναι κατηγορηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου. **οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν:** για το γεγονός ότι οι ενασχολούμενοι με τους παιδικούς ἔρωτες δεν ἔδειχναν κανένα ενδιαφέρον για νόμιμες οικογενειακές σχέσεις, (Πλ. Φαίδρ. 240a6-8). **φύσει, ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ νόμου:** η κλασσική αντίθεση μεταξύ των απόψεων που ισχύουν εκ φύσεως με εκείνες που ισχύουν βάσει ενός γραπτού δικαίου, ήταν το μόνιμο πρόβλημα στην Αθήνα. Η τραγωδία του Σοφοκλή ‘Αντιγόνη’ αυτό ακριβώς το θέμα διαπραγματεύεται, αν δηλ. σε μία πόλη πρέπει να ισχύουν το φυσικό δίκαιο ή οι γραπτοί νόμοι του κράτους. Ὅσον αφορά τον νόμο ο οποίος υποχρέωνε τους ανύπανδρους σε ετήσια φορολόγηση, (Πλ. Νόμ. 744a). **ἀλλ’ ἐξαρκεῖ αὐτοῖς:** ‘ὁμως τους είναι αρκετό’. **καταζῆν:** ‘να ζουν ὅλο το διάστημα του βίου τους’. **παιδερastῆς τε καὶ φιλεραστής γίγνεται:** η έννοια ‘παιδερastῆς’ χρησιμοποιείται για τον ενεργητικό ομόφυλο, ενώ η έννοια ‘φιλεραστής’ για τον παθητικό. **ὅταν μὲν οὖν καὶ...ἐντύχη:** ‘ὅταν λοιπόν και κατά σύμπτωση συναντήσει...’. **αὐτῷ ἐκείνῳ:** ‘σ’ εκείνον τον ίδιο προσωπικά’. **τῷ αὐτοῦ ἡμίσει:** ‘το δικό του μισό’, δηλ. το ‘μισό’ εκείνο ἄρρεν με το οποίο συνυπήρχε για χρόνια στο παλαιό ‘διφυή’ ἄνθρωπο. **θαυμαστὰ ἐκπλήττονται:** ‘με ένα περίεργο τρόπο καταβάλλονται’. **οὐκ ἐθέλοντες:** ‘διότι δεν επιθυμούν’. **ὥς ἔπος εἰπεῖν:** ‘για να μιλήσουμε έτσι’.

Και ορισμένοι ισχυρίζονται, παρὰ το γεγονός ότι λένε ψέματα, ότι αυτοί οι νέοι δεν αισθάνονται ντροπή. Όμως οι νέοι εκείνοι δεν τα κάνουν αυτά επειδή δεν αισθάνονται ντροπή, αλλά διότι είναι θαρραλέοι, γενναίοι και ανδροπρεπείς, επειδή δείχνουν προτίμηση σ’ εκείνο που τους μοιάζει. Και να η πιο μεγάλη απόδειξη: όταν δηλ. συμπληρώσουν την μόρφωσή τους οι συγκεκριμένοι νέοι, καταλήγουν στον χώρο της πολιτικής ως οι μοναδικοί ἄνδρες. Κι

όταν πάλι φτάσουν στην ανδρική ηλικία, ασχολούνται με τους παιδικούς έρωτες, ενώ για γάμους και τεκνοποίηση δεν δείχνουν κανένα ενδιαφέρον, αλλά υποχρεώνονται από τον νόμο. Όμως τους είναι αρκετό να ζουν όλο το διάστημα της ζωής τους μεταξύ τους αποφεύγοντας την σύναψη νόμιμου γάμου. Σε κάθε περίπτωση λοιπόν ένας τέτοιος νέος γίνεται εραστής των παιδιών αλλά και αγαπητός στους εραστές του, διότι πάντοτε δείχνει προτίμηση σ' εκείνο που του μοιάζει. Όταν λοιπόν είτε ένας που ασχολείται με τους παιδικούς έρωτες, είτε κάποιος άλλος, συναντήσει κατά τύχη εκείνο το ίδιο το δικό του 'μισό', κατά ένα περίεργο τρόπο καταβάλλονται από το αίσθημα συμπάθειας και γνωριμίας αλλά και έρωτα, διότι δεν θέλουν – για να μιλήσουμε έτσι – να χωριστούν μεταξύ τους ούτε για ένα μικρό χρονικό διάστημα.

10. (192c2 – e5)

καὶ οἱ διατελοῦντες μετ' ἀλλήλων διὰ βίου οὗτοί εἰσιν, οἳ οὐδ' ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν ὅ,τι βούλονται σφίσι παρ' ἀλλήλων γίγνεσθαι. οὐδενὶ γὰρ ἂν δόξειεν τοῦτ' εἶναι ἢ τῶν ἀφροδισίων συνουσία, ὥς ἄρα τούτου ἔνεκα ἕτερος ἐτέρῳ χαίρει συνὼν οὕτως ἐπὶ μεγάλης σπουδῆς· ἀλλ' ἄλλο τι βουλομένη ἐκατέρου ἢ ψυχὴ δῆλη ἐστίν, ὃ οὐ δύναται εἰπεῖν, ἀλλὰ μαντεύεται ὃ βούλεται, καὶ αἰνίττεται. καὶ εἰ αὐτοῖς ἐν τῷ αὐτῷ κατακειμένοις ἐπιστὰς ὁ Ἑφαιστος, ἔχων τὰ ὄργανα, ἔροιτο· “Τί ἔσθ' ὃ βούλεσθε, ὦ ἄνθρωποι, ὑμῖν παρ' ἀλλήλων γενέσθαι;” καὶ εἰ ἀποροῦντας αὐτοὺς πάλιν ἔροιτο· “Ἄρα γε τοῦδε ἐπιθυμεῖτε, ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι ὅ,τι μάλιστα ἀλλήλοις, ὥστε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν μὴ ἀπολείπεσθαι ἀλλήλων; εἰ γὰρ τούτου ἐπιθυμεῖτε, θέλω ὑμᾶς συντῆξαι καὶ συμφυσεῖν εἰς τὸ αὐτό, ὥστε δύο ὄντας ἕνα γεγονέναι καὶ ἕως τ' ἂν ζῆτε, ὥς ἕνα ὄντα, κοινῇ ἀμφοτέρους ζῆν, καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνητε, ἐκεῖ αὖ ἐν Ἄιδου ἀντὶ δυοῖν ἕνα εἶναι κοινῇ τεθνεῶτε· ἀλλ' ὁρᾶτε εἰ τούτου ἐρᾶτε καὶ ἐξαρκεῖ ὑμῖν ἂν τούτου τύχητε.”

οἱ διατελοῦντες: Υποκείμενο. **οὗτοί εἰσιν:** Κατηγορούμενο. **ὅ,τι βούλονται:** 'τι ακριβῶς θέλουν', πλάγια ερώτηση. Το περίεργο της ομόφυλης ερωτικής σχέσης αναφορικά με τους 'παιδικούς έρωτες' είναι σύμφωνα με την ομολογία του Αριστοφ. ότι αυτή η πράξη δεν γίνεται για την ικανοποίηση ενός συγκεκριμένου συναισθήματος, αλλά για κάποιους «απροσδιόριστους» και άγνωστους σε εραστή και ερώμενο λόγους. **τούτ':** 'αυτή η συμπεριφορά τους'. Η αντωνυμία είναι ονομαστική ουδετέρου, υποκείμενο στο απαρέμφατο, και το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο 'ἂν δόξειεν'. Υποκείμενο στο ρ. είναι η ονομαστική 'ἢ...συνουσία'. **ἢ τῶν ἀφροδισίων συνουσία:** η ονομαστική είναι υποκείμενο στο 'ἂν δόξειεν', και η γενική είναι υποκειμενική, 'ἡ συνένωση των ερωτικών τους επιθυμιών'. Αυτό που υποστηρίζει ο Αριστοφ. (Πλάτων;) είναι ξεκάθαρα πως η ερωτική σχέση μεταξύ εραστή και ερωμένου δεν γίνεται για να ικανοποιηθεί ένα εσωτερικό σεξιστικό ένστικτο (ἀφροδισίων), αλλά για ένα 'άλλο' λόγο, τον οποίον δεν είναι σε θέση κανείς εκ των δυο να εκφράσει. **ὥς...χαίρει:** ειδική πρόταση ως επεξήγηση στην αντωνυμία 'τοῦτ(ο)'. **τούτου ἔνεκα:** η αντωνυμία 'τούτου' είναι νοηματικά ίδια με την ονομαστική 'τοῦτ(ο)', 'ἐξ αἰτίας αὐτοῦ = ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς τους'. **χαίρει συνὼν:** 'χαίρεται να συνυπάρχει', κι όχι βέβαια 'χαίρεται ἐπειδὴ συνυπάρχει', η μτχ. είναι κατηγορηματική, κι όχι αιτιολογική. **οὕτως ἐπὶ μεγάλης σπουδῆς:** 'με τόσο μεγάλο ενδιαφέρον'. **βουλομένη:** κατηγορηματική μτχ. στο 'δῆλη ἐστίν'. **μαντεύεται:** 'υποψιάζεται'. Η αντίληψη ότι εραστής και ερώμενος δεν μπορούν να διαγνώσουν επ' ακριβῶς τα αίτια της μεταξύ τους σχέσης, ή τις επιδιώξεις της, δεν είναι τόσο Αριστοφανική όσο Πλατωνική – Σωκρατική, διότι με αυτήν την σκέψη δικαιώνεται στην ουσία η έννοια του 'Πλατωνικού Έρωτος', ο οποίος δεν είναι τίποτε άλλο, ειμῆ μόνο η αναζήτηση μέσα από την σχέση αυτήν της 'Ιδέας' του κάλους ή η επιβεβαίωσης της 'Αναμνήσεως' του Κόσμου των Ιδεών. Το ότι μία τόσο σοβαρή σκέψη μπαίνει στο στόμα του Αριστοφάνη, ενός πολέμιου της Σωκρατικής διδασκαλίας, δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφιβολίας ότι ο λόγος αυτός είναι στην βάση του Πλατωνικός. **αἰνίττεται:** 'και το εκφράζει συμβολικά'. **ἐν τῷ αὐτῷ:** 'στο ίδιο σημείο – μαζί'. **ἐπιστὰς...ἔροιτο:** 'στεκόταν και τους ρωτούσε'. **Τί**

ἔσθ' δ βούλεσθε: η αντωνυμία είναι κατηγορούμενο και η αναφορική πρόταση είναι σε θέση υποκειμένου. **παρ' ἀλλήλων γενέσθαι:** 'να γίνει από την μεριά του ενός προς την πλευρά του άλλου'. **ἀποροῦντας:** συνημμ. αιτιολογική μτχ. **ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι:** 'δηλ. να βρίσκεσθε μαζί', το απαρέμφοτο είναι επεξηγηματικό. **ὅ,τι μάλιστα:** 'ὅσο γίνεται περισσότερο'. **ὥστε...μὴ ἀπολείπεσθαι:** 'συμπερασματική πρόταση με απαρέμφοτο'. **θέλω ὑμᾶς συντήξαι:** 'εἶμαι πρόθυμος να σας ενώσω μαζί', 'θέλω + απαρέμφ.' με την έννοια του 'εἶμαι πρόθυμος να...'. **ὥστε...γεγονέναι:** συμπερασματική πρόταση με απαρέμφοτο. **δύ(ο) ὄντας:** εναντιωματική μτχ. **καὶ...ζῆν:** επίσης συμπερασματική πρόταση με απαρέμφοτο συνδεδεμένη με την προηγούμενη με το 'καί'. **ὥς...ὄντα:** αιτιολογική μτχ. υποκειμενικής αιτιολογίας λόγω του 'ὥς', 'με την πεποίθηση ότι είστε ένα πράγμα'. **καὶ...εἶναι:** τρίτη στην σειρά συμπερασματική πρόταση με απαρέμφοτο. **τεθνεῶτε:** δυϊκός αριθμός αντί για 'τεθνεῶτες'.

Και αυτοί που περνούν συνεχώς την ζωή τους ὄντας μαζί, είναι αυτοί εδώ, οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να πουν τι θέλουν να γίνει σ' αυτούς από την μεριά του ενός προς τον άλλον. Γιατί σε κανένα δεν θα μπορούσε αυτή η συμπεριφορά τους να φανεί ότι είναι η συνένωση των ερωτικών τους επιθυμιών, πως δηλ. εξ αιτίας αυτής της συμπεριφοράς τους ο ένας χαίρεται να συνυπάρχει με τον άλλον με ένα τόσο μεγάλο ενδιαφέρον. Όμως η ψυχή και του ενός και του άλλου είναι φανερό ότι θέλει κάτι διαφορετικό, το οποίο δεν είναι σε θέση να ομολογήσει, αλλά υποψιάζεται αυτό που θέλει, και το εκφράζει συμβολικά. Και αν σ' αυτούς την ώρα που βρίσκονται πλαγιασμένοι στο ίδιο σημείο μαζί σταθεί ο Ήφαιστος, έχοντας τα εργαλεία του, και τους ρωτήσει: "Ποιό είναι αυτό που θέλετε, άνθρωποι να γίνει σε σας από την μεριά του ενός προς την πλευρά του άλλου", κι αν πάλι επειδή βρίσκονταν σε αμηχανία τους ρωτούσε "μήπως τελικά θέλετε αυτό εδώ το πράγμα, δηλ. να βρίσκεσθε στο ίδιο σημείο όσο γίνεται περισσότερο ο ένας με τον άλλον, ώστε και κατά την διάρκεια της νύχτας και της ημέρας να μην λείπει ο ένας από τον άλλον; Γιατί αν τελικά αυτό επιθυμείτε, εἶμαι πρόθυμος να σας συμπύξω και να σας εμψύσω στο ίδιο σώμα, ώστε αν και είστε δύο, να γίνετε ένας, και για όσο χρόνο ζείτε, με την πεποίθηση ότι είστε ένας, να ζείτε και ο ένας και ο άλλος μαζί από κοινού, και όταν πεθάνετε, εκεί πάλι στον Άδη αντί για δύο να είστε ένας, αφού πεθάνετε και οι δυο μαζί από κοινού. Όμως προσέξτε αν αυτό το πράγμα θέλετε και αν είναι αριστό σε σας, αν το πετύχετε".

11. (192e5 – 193a7)

ταῦτ' ἀκούσας ἴσμεν ὅτι οὐδ' ἂν εἷς ἐξαρνηθείη οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος, ἀλλ' ἄτεχνῶς οἷοιτ' ἂν ἀκηκοέναι τοῦτο ὃ πάλαι ἄρα ἐπεθύμει, συνελθὼν καὶ συντακείς τῷ ἐρωμένῳ ἐκ δυοῖν εἷς γενέσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον, ὅτι ἡ ἀρχαία φύσις ἡμῶν ἦν αὕτη καὶ ἦμεν ὅλοι· τοῦ ὅλου οὖν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ διώξει ἔρως ὄνομα. καὶ πρὸ τοῦ, ὥσπερ λέγω, ἐν ἡμεν, νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διωκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων· φόβος οὖν ἔστιν, ἐὰν μὴ κόσμιοι ὦμεν πρὸς τοὺς θεούς, ὅπως μὴ καὶ αὖθις διασχισθώμεθα, καὶ περίμεν ἔχοντες ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς στήλαις καταγραφὴν ἐκτετυπωμένοι, διαπεπρισμένοι κατὰ τὰς ῥίνας, γεγονότες ὥσπερ λίσπαι.

ταῦτ' ἀκούσας: i.e. 'ἐραστὴς τε καὶ ἐρώμενος', υποθ. μτχ. **βουλόμενος:** κατηγορηματική μτχ. **συνελθὼν καὶ συντακείς:** δυο τροπικές μτχ. 'συντακείς < σύν+τήκω <τήκομαι < τακήσομαι < ἐτάκην < τακείς', 'με το να ενωθεί και να συμπυκνωθεί'. **γενέσθαι:** επεξηγηματικό απαρέμφοτο. **τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον:** 'διότι η αιτία είναι αυτή εδώ', η αντωνυμία είναι κατηγορούμενο και το ουσιαστικό Υποκείμενο. **ἡ ἀρχαία φύσις ἡμῶν ἦν αὕτη:** 'η πρωταρχική μας φύση ήταν η συγκεκριμένη', δηλ. 'η διφυής'. Προφανώς εδώ ο Αριστοφάνης δεν εκλογικεύει ούτε υπερασπίζεται μόνο τον 'ομόφυλο' έρωτα, αλλά και τον 'ετερόφυλο', διότι 'διφυής' δεν ήταν μόνο η φύση των δυο αρρένων ή των δυο θηλέων, αλλά του 'ανδρόγυνου'. **καὶ ἦμεν ὅλοι:** 'και ἡμασταν ολοκληρωμένοι', δηλ. 'διφυείς', είτε ως δυο γυναίκες, είτε ως δυο άντρες, είτε ως 'ανδρόγυνο'. **ἔρως ὄνομα:** i.e. 'ἐστί'. **πρὸ τοῦ:** με επιρρ. σημασία χρόνου 'πριν από καιρό', το ίδιο (Πλ.Φαίδων, 96c). **διὰ τὴν ἀδικίαν:** ενν.

‘εξ αιτίας του ότι οι τότε άνθρωποι θέλησαν να βάλουν το ένα βουνό πάνω στο άλλο και να ξεπεράσουν τον Όλυμπο’. **διφκίσθημεν:** ‘διασκορπιστήκαμε - διαχωριστήκαμε’. **καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων:** ο Αριστοφ. (Πλάτων;) παρομοιάζει τον τότε διαχωρισμό των ‘διφυών’ ανθρώπων σε ανεξάρτητες ανθρώπινες μονάδες, με τον ον διαχωρισμό που βιαίως έγινε από τους Σπαρτιάτες στην Μαντίνεια, της οποίας ο πληθυσμός αναγκάστηκε να διασκορπιστεί σε διάφορα μέρη της Πελοποννήσου. Στην πράξη αυτήν προέβησαν οι Σπαρτιάτες για να τιμωρήσουν τους Μαντινείς για την φίλο-Αθηναϊκή τους συμπεριφορά. Το γεγονός αυτό αναφέρει ο Ξενοφών (Ελλ. V,2,5-7) κατά το έτος 385. Βέβαια η ομιλία αυτή του Αριστοφάνη (αν φυσικά έγινε, κι αν είναι σε κάποιο βαθμό γνήσια), υποτίθεται ότι έγινε στο συμπόσιο που φέρεται να διοργάνωσε ο Αγάθων το 416π.Χ., συνεπώς δεν θα μπορούσε ποτέ ο Αριστοφ. να το 416 να γνώριζε ένα γεγονός που γινόταν 31 χρόνια μετά. Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία ότι ο ο λόγος του Αριστοφ. (αν είναι γνήσιος), είναι μεταχρονοληγμένος σκοπίμως από τον Πλάτωνα. Και ο λόγος είναι πως τον Πλάτωνα δεν τον ενδιέφερε η ακρίβεια ή η αληθοφάνεια των απόψεων του Αριστοφ., αλλά να βάλει στο στόμα του τα λόγια που ο ίδιος ήθελε. **ὅπως μὴ...διασχισθῶμεθα:** ‘με ποιό τρόπο δεν θα διαχωριστούμε πάλι στα δυο’, η πρόταση είναι Πλάγια Ερώτηση ως υποκ. στην ρ. έκφραση ‘φόβος οὖν ἔστιν’. **καὶ περίμεν:** επίσης Πλάγια Ερώτηση ό.π. ‘περίμεν > περί+εἶμι’. **ἔχοντες ὥσπερ...:** ‘με το να βρισκόμαστε σε μία κατάσταση όπως’. **οἱ...ἐκτετυπωμένοι:** ‘αυτοὶ που αποτυπώνονται στις στήλες’, η αναφορά γίνεται για τα πρόσωπα θανόντων αποτυπώνονταν πάνω σε πλάκες τοποθετημένες σε τύμβους. **καταγραφὴν:** αιτιατική επιρρηματική του τρόπου, ‘με τρόπο σχεδιαστικό’, ενν. την στάση ‘profile’ στην οποίαν αποτυπώνεται σχεδιαστική ή ανάγλυφα η μία (η μισή) όψη του προσώπου, αριστερή ή δεξιά. **διαπεπρισμένοι κατὰ τὰς ῥίνας:** ‘οι οποίοι ἔχουν πριονιστεῖ καθετῶς στην μύτη τους’, ‘διαπεπρισμένοι < διά+πρίω-ομαι < πέπρισμαι = πριονίζω’. **ὥσπερ λίσπαι:** ‘σαν διχοτομημένους κύβους’. Ένας κύβος διχοτομεῖτο και τα μέρη του δίνονταν σε δυο πρόσωπα ως απόδειξη αναγνώρισης μεταξύ τους.

Αυτά τα λόγια αν ακούσει, γνωρίζουμε κακά ότι ούτε ένας δεν θα αρνηθεί, κι ούτε είναι δυνατόν να φανεί ότι θέλει κάτι διαφορετικό, αλλά σχεδόν είναι δυνατόν να πιστεύει ότι άκουσε αυτό το οποίο από παλιά λοιπόν επιθυμούσε, δηλ. με το να ενωθεί και να συμπυχθεί να γίνει ένας. Διότι η αιτία είναι αυτή εδώ, ότι δηλ. η πρωταρχική μας φύση ήταν η συγκεκριμένη, και ήμασταν ολοκληρωμένοι. Συνεπώς εξ αιτίας της επιθυμίας και της επιδίωξης για ολοκλήρωση υπάρχει έρωτας στην ονομασία του. Και πριν από καιρό, όπως λέω, ήμασταν ένα πράγμα, ενώ τώρα εξ αιτίας της παρανομίας μας διαχωριστήκαμε από τον θεό, όπως ακριβώς οι Αρκάδες από τους Λακεδαιμονίους. Υπάρχει λοιπόν η ανησυχία, αν δεν είμαστε ευπρεπείς απέναντι στους θεούς, με ποιό τρόπο δεν θα διαχωριστούμε πάλι στα δυο, και θα τριγυρίζουμε με το να βρισκόμαστε σε κατάσταση όπως αυτοί που αποτυπώνονται στις στήλες, οι οποίοι ἔχουν πριονιστεῖ καθετῶς στην μύτη τους, έχοντας γίνει σαν τους διχοτομημένους κύβους.

12. (193a7 – c5)

ἀλλὰ τούτων ἔνεκα πάντ’ ἄνδρα χρὴ ἅπαντα παρακελεύεσθαι εὖσεβεῖν περὶ θεοῦς, ἵνα τὰ μὲν ἐκφύγωμεν, τῶν δὲ τύχωμεν, ὥς ὁ Ἑρως ἡμῖν ἡγεμὼν καὶ στρατηγός. ᾧ μηδεὶς ἐναντία πραττέτω – πράττει δ’ ἐναντία ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται – φίλοι γὰρ γενόμενοι καὶ διαλλαγέντες τῷ θεῷ ἐξευρήσομέν τε καὶ ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν, ὃ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι. καὶ μή μοι ὑπολάβῃ Ἑρυξίμαχος, κωμῶδῶν τὸν λόγον, ὥς Πausανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω – ἴσως μὲν γὰρ καὶ οὗτοι τούτων τυγχάνουσιν ὄντες καὶ εἰσιν ἀμφοτέροι τὴν φύσιν ἄρρενες – λέγω δὲ οὖν ἔγωγε καθ’ ἀπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅτι οὕτως ἂν ἡμῶν τὸ γένος εὐδαιμον γένοιτο, εἰ ἐκτελέσαιμεν τὸν ἔρωτα καὶ τῶν παιδικῶν τῶν αὐτοῦ ἕκαστος τύχοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπελθὼν φύσιν.

τούτων ἔνεκα: ‘γι’ αυτούς τους λόγους’, δηλ. για όσα εξέθεσε πιο πριν περί ενδεχόμενης νέας διχοτομήσεως του ανθρώπου σε δυο μέρη από τον Δία. **πάντ’ ἄνδρα:** ‘ο κάθε άνδρας ξεχωριστά’. **ἅπαντα παρακελεύεσθαι:** ‘να τους προτρέπει όλους από κοινού’. Η διαφορά μεταξύ των επιθέτων: ‘πάντες = όλοι, αλλά ο καθένας ξεχωριστά’ ενώ ‘ἅπαντες = όλοι μαζί από κοινού’. **τὰ μὲν ἐκφύγωμεν:** δηλ. ‘την νέα διχοτόμηση’. **τῶν δὲ τύχωμεν:** δηλ. ‘την επανένωση των δυο μερών σε ένα’. **ἡγεμὼν καὶ στρατηγός:** ενν. ‘ἑστί’. **ῥῆ:** i.e. “Ἐρωτι”, συντάσσεται με το ‘ἐναντία’. **μηδείς ἐναντία πραττέτω:** i.e. ‘μηδείς πραττέτω πράξεις ἐναντίας’, με το επίθετο να είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός, ‘κάνεις να μη κάνει πράξεις που να είναι εχθρικές προς εκείνον’. **πράττει δ(έ) ἐναντία:** i.e. ‘πράττει δὲ πράξεις ἐναντίας’, το επίθετο εδώ είναι επιθετικός προσδιορισμός, ‘κάνει όμως πράξεις που είναι εχθρικές’. **ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται:** ‘ὅποιος είναι μισητός στους θεούς’, δηλ. ‘εκείνος τον οποίον οι θεοί μισούν’. Άρα στην ουσία η προτροπή ‘κάνεις να μη κάνει πράξεις εχθρικές στον Ἐρωτα’ = ‘κάνεις να μην είναι μισητός στους θεούς’. **γενόμενοι καὶ διαλλαγέντες:** συνημμ. υποθετικές μτχ. **ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικοῖς:** ‘θα συναντήσουμε τις παιδικές εκείνες φυσιογνωμίες’, εννοείται: ‘τους παιδικές ομόφυλες ερωτικές μας σχέσεις’. **τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν:** ‘οι οποίες ήταν δικές μας ανάμεσα σ’ αυτές’. **τῶν νῦν ὀλίγοι:** ‘λίγοι ανάμεσα στους τωρινούς’. **καὶ μὴ μοι ὑπολάβῃ Ἐρυξίμαχος:** δοτική ηθική της συμμετοχής, ‘και μη μου κάνει την υπόθεση ο Ερυξίμαχος’. **κωμῶδων τὸν λόγον:** ‘θέλοντας να γελοιοποιήσει τα λόγια μου’. Λίγο πριν ξεκινήσει την κύρια ομιλία του ο Αριστοφάνης είχε ένα φραστικό επεισόδιο με τον Ερυξίμαχο, ο οποίος αμφισβήτησε την σοβαρότητα της ομιλίας που θα έκανε ο Αριστοφάνης, γιατί θεώρησε πως αυτή θα περιέχει κωμικά στοιχεία. **ἴσως μὲν γὰρ καὶ οὗτοι τούτων τυγχάνουσιν ὄντες:** Η γενική ‘τούτων’ είναι κατηγορηματική – διαιρετική στην μτχ. ‘ὄντες’, η οποία είναι κατηγορηματική στο ‘τυγχάνουσι’. Επειδή ο Αριστοφ. μιλούσε για ‘ομόφυλες’ ερωτικές συμπεριφορές (ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις), έφερε ως παράδειγμα ‘ομοφύλων’ τον Πausανία και τον Αγάθωνα. Αμέσως όμως σκέφτηκε ότι πιθανόν ο Ερυξίμαχος το εκλάβει ως ‘κακόγουστο αστείο’. Γι’ αυτό προσθέτει πως ‘ἴσως όμως αυτοί οι δύο τελικά εντελώς συμπτωματικά να συγκαταλέγονται ανάμεσα σ’ εκείνους’. **εἰσιν ἀμφότεροι τὴν φύσιν ἄρρενες:** ‘και ἴσως και οι δυο να είναι στην φύση τους αρσενικού γένους’. Δεν αναφέρεται στο ‘γένος’ του καθενός, αλλά στην υπόθεση ότι Πausανίας και Αγάθων να συναποτελούσαν στο παρελθόν ένα ζεύγος αποτελούμενο από δυο ‘ἄρρενες’, δηλ. η ‘διφυής’ τους φύση να ήταν εξ ολοκλήρου ανδρική, διότι και οι δυο ήταν γνωστοί ‘ομόφυλοι’. Ιδιαίτερος τον Αγάθωνα τον έχει διακωμωδήσει ο Αριστοφ. στις ‘Θεσμοφοριάζουσες’ για την ομόφυλη θηλυπρεπή συμπεριφορά του. **καθ’ ἀπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν:** δηλ. ‘και για τον ετερόφυλο έρωτα’. **εἰ ἐκτελέσαιμεν:** ‘αν εκπληρώσουμε’. **καὶ...τύχοι:** ενν. ‘καὶ εἰ τύχοι’. **τῶν παιδικῶν τῶν αὐτοῦ:** ‘τις παιδικές ερωτικές σχέσεις τις δικές τους’. **εἰς τὴν ἀρχαίαν...φύσιν:** δηλ. την ‘διφυή’.

Όμως γι’ αυτούς τους λόγους ο κάθε άνδρας ξεχωριστά πρέπει να παρακινεί όλους μαζί από κοινού να είναι ευσεβεῖς απέναντι στους θεούς, για να αποφύγουμε τα πρώτα και να επιτύχουμε τα δεύτερα, διότι ο Ἐρωτας είναι για μας καθοδηγητής και αρχηγός. Κάνεις να μη κάνει πράξεις που να είναι εχθρικές προς εκείνον – διότι κάνει πράξεις που είναι εχθρικές ὅποιος είναι μισητός στους θεούς – Ἐτσι λοιπόν αν γίνουμε φίλοι και συνδιαλλαγούμε με τον θεό, τότε και θα βρούμε και θα συναντήσουμε εκείνες τις παιδικές φυσιογνωμίες οι οποίες ήταν δικές μας ανάμεσα σ’ αυτές, πράγμα το οποίο ελάχιστοι πραγματοποιούν από τους τωρινούς ανθρώπους. Και ο Ερυξίμαχος να μη μου κάνει την υπόθεση, θέλοντας να γελοιοποιήσει τα λόγια μου, ότι εννοώ τον Πausανία και τον Αγάθωνα. Ἴσως όμως και οι δυο αυτοί συμπτωματικά συγκαταλέγονται ανάμεσα σε εκείνους και ἴσως είναι και οι δυο ἄρρενες, όμως εγώ μιλάω για όλους γενικά, και για άνδρες και για γυναίκες, γιατί έτσι είναι δυνατόν το γένος μας να ευτυχήσει, αν εκπληρώ-

σουμε τον έρωτα, κι αν ο καθένας συναντήσει τις παιδικές ερωτικές δικές του σχέσεις με το να επιστρέψει στην παλαιά μορφή του ύπαρξής του.

13. (193c5 – e2)

εἰ δὲ τοῦτο ἄριστον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν νῦν παρόντων τὸ τούτου ἐγγυτάτω ἄριστον εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶ παιδικῶν τυχεῖν κατὰ νοῦν αὐτῷ πεφυκότων· οὐδὲ γὰρ τὸν αἴτιον θεὸν ὑμνοῦντες δικαίως ἂν ὑμνοῖμεν Ἐρωτα, ὃς ἔν τε τῷ παρόντι ἡμᾶς πλεῖστα ὀνίνησιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἄγων, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα ἐλπίδας μεγίστας παρέχεται, ἡμῶν παρεχομένων πρὸς θεοὺς εὐσέβειαν, καταστήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν καὶ ἰασάμενος μακαρίους καὶ εὐδαίμονας ποιῆσαι. Οὗτος, ἔφη, ὦ Ἐρυξίμαχε, ὁ ἐμὸς λόγος ἐστὶ περὶ Ἐρωτος, ἄλλοῖος ἢ ὁ σός. ὥσπερ οὖν ἐδεήθην σου, μὴ κωμωδήσης αὐτόν, ἵνα καὶ τῶν λοιπῶν ἀκούσωμεν τί ἕκαστος ἐρεῖ, μᾶλλον δὲ τί ἐκάτερος· Ἀγάθων γὰρ καὶ Σωκράτης λοιποί.

εἰ δὲ τοῦτο ἄριστον: ενν. 'ἐστί', 'κι αν αυτό είναι το καλύτερο', δηλ 'να επιστρέψει ο καθένας από εμάς στην παλαιά διφυή μορφή της ύπαρξής του' (εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπελθὼν φύσιν). **ἀναγκαῖον...εἶναι:** ἀπαρέμφατο εἶναι υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση 'ἀναγκαῖον <ἐστί>'. **τῶν νῦν παρόντων:** 'ἀνάμεσα στις παρούσες ενέργειές μας', η γενική είναι διαιρετική. **τὸ τούτου ἐγγυτάτω:** 'αὐτό που βρίσκεται πιο κοντά σ' εκείνο', δηλ. 'στο να επιστρέψει ο καθένας από εμάς στην διφυή ύπαρξη του', η γενική 'τούτου' είναι επιρρ., τοπική. **παιδικῶν τυχεῖν:** 'να συναντήσει κάποιος τους παιδικούς του έρωτες', φυσικά αναφέρεται σε 'ομόφυλες' ερωτικές σχέσεις. **κατὰ νοῦν αὐτῷ πεφυκότων:** 'οἱ οποίοι (παιδικοί έρωτες) βρίσκονται συμφυεῖς μέσα στο μυαλό του'. **οὐδὲ γὰρ τὸν αἴτιον θεὸν ὑμνοῦντες:** 'κι αν υμνούμε τον θεό που είναι η αιτία γι' αυτό το πράγμα', η γενική 'οὔ' είναι της αιτίας στο 'αἴτιον'. **ἡμᾶς πλεῖστα ὀνίνησιν:** το ρ. 'ὀνίνημι' συντάσσεται με δυο αιτιατικές. **εἰς τὸ οἰκεῖον ἄγων:** με ενν. αντικ. πάλι την αιτιατική 'ἡμᾶς', 'ὀδηγώντας εμάς κοντά σ' εκείνο που είναι δικό μας (οἰκεῖον)', ως τέτοιο εννοεί το πρόσωπο 'ἄρρεν' ή 'θήλυ' με το οποίο συνυπήρχαμε μαζί στην περίοδο που οι άνθρωποι ήσαν 'διφυεῖς', και δημιουργούνται έτσι είτε ετερόφυλες είτε ομόφυλες σχέσεις. **ἡμῶν παρεχομένων:** 'υπὸ την προϋπόθεση ὅτι προσφέρουμε εμεῖς στους θεοὺς πίστη'. **καταστήσας...καὶ ἰασάμενος:** 'τροπικές μτχ.'. **εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν:** 'δηλ. την παλαιά διφυή'. **μακαρίους καὶ εὐδαίμονας ποιῆσαι:** 'να μας κάνει γαλήνιους και ευτυχείς'. Τα επίθετα εἶναι κατηγορούμενα και το ἀπαρέμφατο εἶναι ατνικ. στο 'ἐλπίδας παρέχεται'. **Οὗτος:** κατηγορούμενο. **ὁ ἐμὸς λόγος:** υποκείμενο. **τί ἕκαστος ἐρεῖ:** πλάγια ερώτηση, 'τι θα πει ο καθένας'. **λοιποί:** ενν. 'εἰσι', 'γιατί μόνο ο Ἀγάθων και ο Σωκράτης έχουν απομείνει'. **ἔφη:** i.e. 'Ἀριστοφάνης'.

Αν λοιπόν αυτό είναι το καλύτερο, τότε είναι ανάγκη αυτό που βρίσκεται κοντύτερα σ' αυτό ανάμεσα στις τωρινές μας ενέργειες, να είναι επίσης κι αυτό ἄριστο. Και αυτό είναι να συναντήσει κάποιος τους παιδικούς του έρωτες, οι οποίοι βρίσκονται συμφυεῖς μέσα στο μυαλό του. Και αν υμνούμε τον θεό εκείνο που είναι η αιτία γι' αυτό το πράγμα, τότε δικαίως είναι δυνατόν να υμνούμε τον Έρωτα, ο οποίος μας προσφέρει μεγάλες ωφέλειες οδηγώντας εμάς κοντά σ' εκείνο που είναι δικό μας, αλλά και για το μέλλον μας δίνει μεγάλες ελπίδες, ὑπὸ την προϋπόθεση βέβαια ὅτι εμεῖς προσφέρουμε στους θεοὺς πίστη, αποκαθιστώντας εμάς στην παλαιά μας μορφή και θεραπεύοντάς μας, να μας κάνει γαλήνιους και ευτυχισμένους. Αυτή, εἶπε ο Ἀριστοφάνης, εἶναι η δική μου ομιλία, Ερυξίμαχε, ὅσον ἀφορὰ τον Έρωτα, τελείως διαφορετικός ἀπὸ την δική σου. Ὅπως λοιπόν σε παρκαλάεσα, μη την διακωμωδήσεις, για να πληροφορηθούμε και ἀπὸ τους ὑπόλοιπους τι θα πει ο καθένας, ή μάλλον ο καθένας ἀπὸ τους δυο. Διότι ο Ἀγάθων και ο Σωκράτης υπολείπονται.